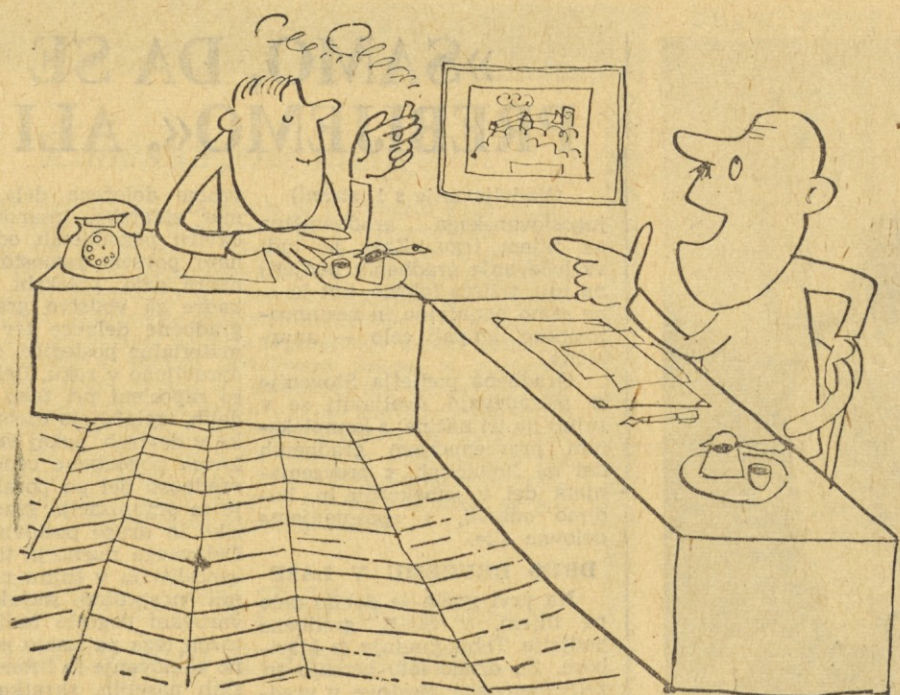


DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 9. decembra 1965

Št. 49, leto XXII



Ugledno podjetje

- Da je kvaliteta naših izdelkov slaba?
- Kje pa; naši izdelki so sigurno trajni. Kdor je pri nas kaj kupil, ni nikoli več prišel k nam.

Karikatura: ANDREJ NOVAK

FRANC POPIT:

Z visoko produktivnostjo do visokih dohodkov

Iz razprave predsednika RS ZSS na občnem zboru ObSS Ljubljana-Šiška

Dejstvo je, da smo v Sloveniji vsaj stagnirali, če že ne nazadovani glede modernizacije podjetij in proizvodnje. Ne mislim tu na stagniranje z vidika rekonstrukcij, temveč na stagniranje z vidika organizacije dela. Tega pa ne more popraviti nihče drug kot organizatorji dela. Zato je prav, da jim postavimo nalogo, naj nam organizirajo delo tako, da bomo dosegli visoko produktivnost in da bodo lahko sami in delovni ljudje tudi dobro zaslužili. To dvoje je medsebojno povezano in je izredno važna naloga.

Visokih dohodkov pač ne moremo zahtevati samo zaradi tega, ker nam v proračunih

manjkajo sredstva. Brez visoke produktivnosti ni mogoče ustvarjati visokih dohodkov. Mirno pa lahko rečemo, da imamo vse pogoje in možnosti za to, da postavimo boljšo organizacijo dela in da z njo pridemo do višjih dohodkov.

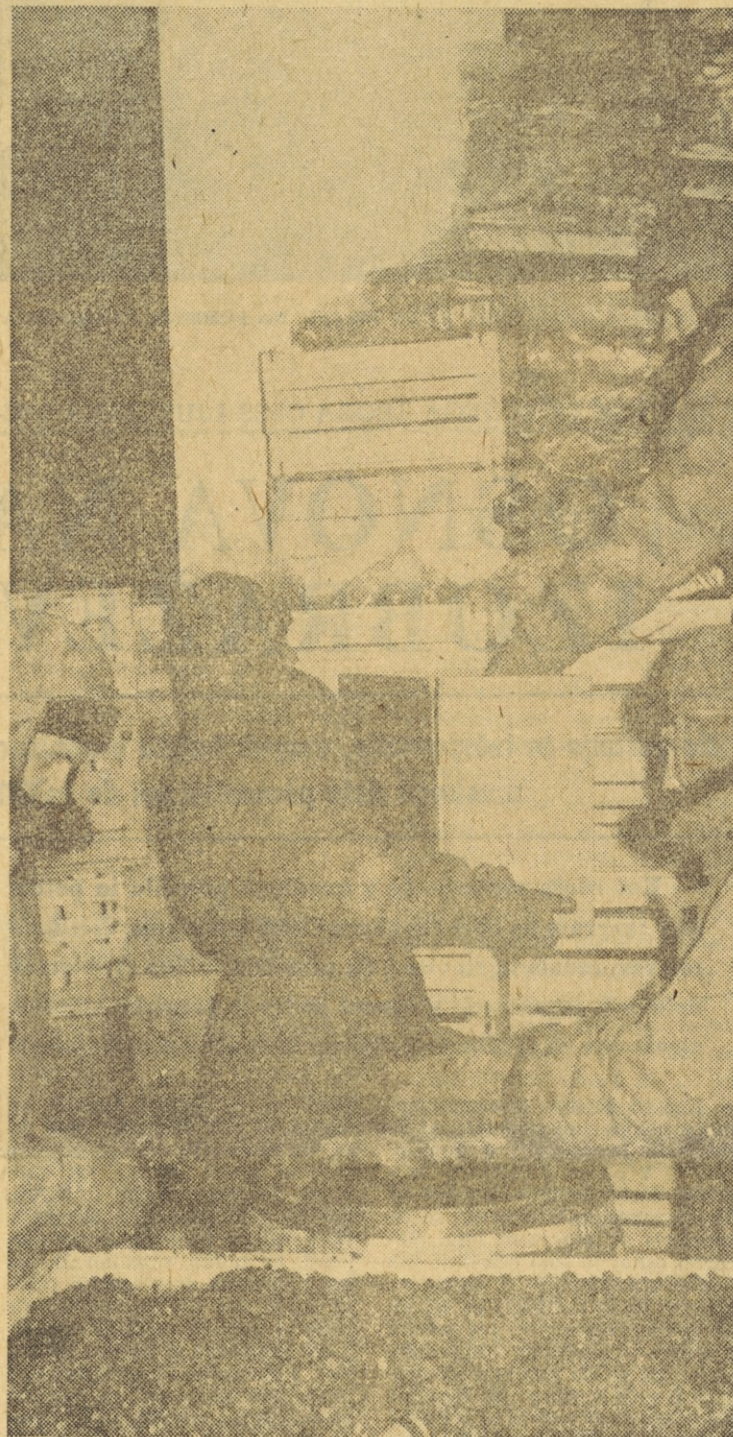
Glede osebnih dohodkov je zelo veliko filozofiranja o »pravičnosti«. Tiste, ki nam neprestano ponujajo ta kriterij »pravičnosti«, bi vprašal, kaj je večja pravičnost kot to, da postavimo zahtevo, naj bo dohodek odvisen od dela, od produktivnosti? To je vendar najbolj human, najbolj socialističen in najpravičnejši sistem nagrajevanja. Seveda pa moramo nare-

dit vse za to, da bo sistem nagrajevanja do konca izdelan tako za delavce, ki delajo v neposredni proizvodnji, kakor tudi za organizatorje proizvodnje.

Jasno je seveda, da bomo imeli osebne dohodke še dolgo različne, ker so pač odvisni od produktivnosti, produktivnosti, rezultatov poslovanja, politike razdelitve dohodka na sredstva za osebne dohodke in sklade, od delovanja, zakona ponudbe in povpraševanja na trgu delovne sile itd. Tista delovna organizacija, ki je zainteresirana za določene strokovnjake, bo te strokovnjake morala najbrž tudi bolje plačati. Tam, kjer je »ponudba« strokovnjakov majhna bo tako, tam pa, kjer bo velika, bo tudi strokovna delovna sila cenejša. Ko govorimo o dohodkih, bi najbrž morali imeti tudi to pred očmi.

Nesmiselna se mi zdi tudi zahteva, da je treba dohodke izenačiti po grupacijah. To je odstopanje od načela nagrajevanja po delu, od načela ekonomičnosti poslovanja itd. Nočem reči, da imamo idealen sistem nagrajevanja, saj stalno ponavljamo, da je treba sistem nagrajevanja po delu neprestano izpopolnjevati. Mislim tudi, da so nekatera področja gospodarstva res taka, da je treba pro- učiti sistem formiranja dohodkov, toda predvsem z vidika, ali smo s sistemom ustvarili

(Nadaljevanje na 3. strani)



»ZAMRZNJENE REZERVE« — V ZALOŠKI HLADILNICE

FOTO: M. SPAROVEC

Rezervirano na zadnji strani za

»SITI SMO VSILJEVANJA«

Cestno gospodarstvo na razpotju

Osnovni problem cestnega gospodarstva: nerazrešeno financiranje • Stališča sindikatov do nadaljnjega razvoja cestnih podjetij • Boljše gospodarjenje naj bi tudi v tej dejavnosti pomenilo večji dohodek

Cestna podjetja so v štiriletnem obdobju od ustanovitve vlagala doberšen del dohodka v razširitev svojih proizvodnih kapacitet, k čemur so jih na eni strani silele velike delovne naloge, na drugi strani pa potreba po modernem in uspešnejšem vzdrževanju cest. Znižanje proračunske potrošnje družbeno-političnih skupnosti po uveljavitvi gospodarske reforme je povzročilo tudi zniževanje sredstev za sistematsko izgradnjo cestnega omrežja, po drugi strani pa sredstva za tekoče vzdrževanje cest kljub zadnjemu povečanju dohodkov od pristojbine na gorivo ne zadoščajo. Ob nestabilnih virih financiranja so omejene tudi možnosti kolektivov cestnih podjetij, da si z boljšo organizacijo dela in z optimalnim izkoriščanjem proizvodnih kapacitet izboljšajo svoj ekonomski položaj, ker je obseg dejavnosti oziroma izkoriščanja proizvodnih kapacitet v večji meri odvisen od razpoložljivih finančnih sredstev za ceste. Tako je solidnejša in samostojnejša materialna baza podjetij za ceste glavni problem te dejavnosti.

V zadnjem času se je razvila razprava o načelih gospodarjenja, upravljanja in financiranja cestnega gospodarstva oziroma cestne službe. Osnovni problem je v še nerešenem vprašanju financiranja te dejavnosti. Velik del sredstev, ki jih nabira skozi prispevke na goriva in takse na vozila, kanalizira sedaj družba v izgradnjo novih cest, relativno manjša sredstva pa odvaža za vzdrževanje in rekonstrukcije obstoječih cest. Tako se predvsem zastavlja vprašanje, kako zagotoviti sredstva za redno vzdrževanje cest. Sredstva republike in občin za te namene so se zmanjšala, temu zmanjšanju pa sledi manjši obseg vzdrževalnih del. Skromna sredstva, vse večji promet in velika cestna mreža pa imajo za posledico tudi slabše vzdrževanje cest.

Kot sem že omenil, se v dosedanjih razpravah predvsem srečujemo z vprašanji financiranja, vprašanjem »statusa ceste« ali so ceste osnovno sredstvo podjetij za ceste ali ne, in z vprašanjem organizacije.

Na zadnji razširjeni seji predsedstva Republiškega odbora

ra sindikata delavcev prometa in zvez so člani in povabljeni predstavniki poudarili, da je pri reševanju teh vprašanj potrebno izhajati iz naslednjih osnovnih stališč:

• Ne glede na to, ali so ceste osnovno sredstvo cestnih podjetij ali ne, imajo brez dvo-

ma drugačen značaj, kot ga imajo osnovna sredstva delovnih organizacij v gospodarstvu. Ceste imajo širok, individualno nedoločen krog potrošnikov, ki morajo obvezno plačati prispevek za vzdrževanje cest, so pa seveda zainteresirani, da so ceste čimbolje vzdrževane.

• Cestna podjetja poslujejo pod posebnimi pogoji. Dohodek ne realizirajo na trgu, ampak ga realizirajo posredno skozi obvezne prispevke, ki jih morajo uporabniki plačati in ki jih zbira teritorialno-politična skupnost ter jih po svojem preudarku deli cestnim podjetjem. Ze iz tega sledi, da cestna podjetja ne poslujejo v enakih razmerah kot podjetja, ki morajo svoj dohodek realizirati na trgu.

• Družba kot celota, kakor tudi vsak posamezni uporabnik in plačnik cestnega omrežja ima poseben interes za čimboljše gospodarjenje s cestami; družba in člani kolektivov cestnih podjetij pa imajo interes, da se ohrani ter nadalje razvija samoupravnost kolektivov v cestnih podjetjih.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Začasna rešitev je nujna!

Novi zvezni zakon o financiranju izobraževanja in vzgoje bo predvidoma začel veljati 1. julija 1966. leta. Z njim bomo uskladili predvsem stabilnejši vir materialnih sredstev za izobraževanje na vseh stopnjah: iz bruto sredstev za osebne dohodke. Sicer pa naj bi bil zakon splošen in naj bi omogočal, da republike, skladno s svojimi družbeno-ekonomskimi in razvojnimi posebnostmi, sprejemajo ustrezne zakone.

Prav v teh dneh so slovenski sindikati začeli na področnih posvetovanjih razpravljati tudi o financiranju vzgoje in izobraževanja. O tem je razpravljalo tudi predsedstvo Republiškega sveta.

Do sprejetja obeh zakonov in njune uveljavitve je še polovica leta dolga pot. Zato je treba najti začasno rešitev, ki bi omogočala nemoteno delovanje strokovnih šol druge stopnje. Njihov finančni položaj je namreč še vedno najbolj kritičen. Kljub vsem dosedanjim prizadevanjem.

- Najnovejši podatki o stanju medobčinskih skladov ne kažejo rožnate podobe. Sklad v Ljubljani dolguje šolam že nekaj mesecev 20 % dohodek. Zbral je komaj 68 % planiranih sredstev, beleži izpad 839 milijonov. Mariborski medobčinski sklad beleži 74 % odstotno realizacijo planiranih sredstev ali izpad 159 milijonov. Edino tri mestne občine so 90 % pokrile svoje obveznosti; ostale občine komaj 39 %.
- gospodarstvo 69 %. Tudi v Gorici je moral sklad šolam omejiti dohodek za 20 %, saj beleži izpad 81 milijonov. V koprski sklad je gospodarstvo prispevalo komaj 72 % svojih obveznosti; skladu manjka 48 milijonov. Tudi sklad v Celju beleži izpad 204 milijone din, čeprav so obveznosti pokrite nekaj nad 81 %. V Murski Soboti manjka skladu 60 milijonov, realizacija predvidenih sredstev je 85 %.

Predsedstvo republiškega sveta sindikatov meni, da je potrebna za čas prihodnjega pol leta š i r š a d r u ž b e n a a k c i j a, v kateri se morajo angažirati tudi sindikati. Republiški sekretariat za prosveto in kulturo je izdelal predlog za začasno ureditev financiranja strokovnega šolstva. Kakršnekoli rešitve bo ta predlog nakazal, zanj bo veljala klasifikacija družbenega dogovora. Pomenil bo moralno obveznost za finančni prispevek, še zlasti gospodarstva. Seveda velja to še zlasti za tiste delovne organizacije, ki doslej niso direktno financirale lastne šole ali šole za potrebe združenih gospodarskih organizacij. Tako direktno financiranje bi morali omogočiti tudi drugim delovnim organizacijam. Sicer pa naj bi svoj prispevek dale v medobčinske sklade, za šole, ki izobražujejo kadre za širše strokovno področje pa tudi teritorialno.

Po dosedanjih izračunih naj bi od blizu 14 milijard, potrebnih za osnovno dejavnost strokovnih šol v letu 1966, prispevalo gospodarstvo približno 7200 milijonov, kar je 52 % skupnih letnih sredstev. Zaradi šibke dinamike dotoka sredstev v sklade ob začetku koledarskega leta, pa naj bi medobčinskimi skladom pomagali z republiškimi brezobrestnimi kratkoročnimi krediti.

SONJA GASPERŠIČ

● SLOVENSKE KONJICE:

Nuja časa -izmensko delo

Ko so se pred dnevi sestali izvoljeni delegati sindikalnih podružnic v konjiški občini, da bi na obnem zboru občinskega sindikalnega sveta pretrgli dosedanje rezultate svoje dejavnosti in si hkrati zadali nove naloge za prihodnje obdobje, se je razprava venomer vračala k svoji izhodišni točki: kako kar najhitreje zagotoviti prehod na intenzivno gospodarjenje. In v znamenju reformnih prizadevanj so bili tudi zaključki te razprave. Tako je bil eden izmed njih: nuja časa je izmensko delo.

Nasploh so sindikati v konjiški občini pozitivno ocenili prizadevanja v delovnih kolektivih. Produktivnost, merjena z vrednostnimi pokazatelji, se je v letošnjem letu povečala za 21,7 %, fizični obseg proizvodnje pa za 3,4 %. S tem pa so se v letošnjem letu tudi bistveno povečala sredstva delovnih kolektivov tako za sklade kot za osebne dohodeke. Vendar se ocena sindikatov ni sprevrgla v nekritično samozadovoljstvo. A saj se tudi ne bi mogla, kajti še vedno je vse preveč zaviralnih momentov, ki v konjiškem gospodarstvu preprečujejo hitrejši, predvsem pa učinkovitejši premik na intenzivno gospodarjenje. Tako na primer kadrovske problemi gospodarstva — in s tem marsikdaj zastarela organizacija dela — premalo izoblikovani delitveni sistemi — in s tem marsikdaj manjši interes za boljše gospodarjenje... Skratka, še veliko tega, čemur po navadi pravimo kar notranje rezerve.

In kot rečeno, sindikati v konjiški občini so še posebej opozorili, da je ena izmed najbolj pomembnih rezerv za povečanje ekonomičnosti in rentabilnosti proizvodnje in poslovanja smotnejše izkoriščanje proizvodnih kapacitet, da o optimalnem izkoriščanju sploh ne govorimo. Izhodišna točka v tem problemu pa je izmensko delo. V dokaz so konjiški sindikati omenili naslednje podatke: v industriji občine je v prvi izmeni zaposlenih 60 %, v drugi 32 % in v tretji samo 8 % vseh proizvajalcev. To pa je razmerje, ki še zdaleč ne zagotavlja optimalnega obsega proizvodnje in kaj šele optimalne stopnje ekonomičnosti in rentabilnosti proizvodnje in poslovanja.

Več ali manj stalne težave s pomanjkanjem reprodukcijskega materiala, deficitarnost energetskih virov, to sta bržčas osrednja elementa, ki preprečujeta intenzivnejši prehod na večimensko delo. Vendar ne edina, kot so pristavili sindikati. Marsikdaj velja pripisati vzroke za nerazvitost druge in tretje izmene kar obrtniškim konceptom v organizaciji dela. A tudi sarna investicijska politika delovnih organizacij ni bila v prvi vrsti usmerjena v to, da bi zagotovila boljše izkoriščanje proizvodnih kapacitet. Res, letos se dinamika investiranja umirja, menijo sindikati v konjiški občini, obseg sredstev za investicije se je doslej v občini zmanjšal kar za 17,9 %, toda še vedno ostaja aktualno vprašanje, ali tudi ta sredstva, ki so bila naložena, zagotavljajo hitre in maksimalne efekte.

S. B.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo. Izdaja CZP Ljubljana pravica v Ljubljani list je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik:

MILAN POGACNIK

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinska ul. 4, poštini predal 313/VI, telefon uredništva 31 66 72, 31 24 02. In 31 00 33, uprave 31 00 33. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 501-1-365 — Posamezna številka stane 50 din — Narodna in letna 2000 din — Ročno plačana v gotovini — Tisk in klisje CZP "Ljudska pravica" Ljubljana



V LJUBLJANSKEM ROGU SO SE SESTALI NA POMENEK ČLANI OBRATNEGA DELAVSKEGA SVETA
FOTO: M. SPAROVEC

ZAPISEK Z OBČNEGA ZBORA OBSS LJUBLJANA VIČ-RUDNIK

OSNOVA NAJ BO IZOBRAŽEVANJE

Ne garanje in izčrpavanje, ampak boljša organizacija dela in večja udeležba umskega dela pomenita pot do boljših uspehov

Kot rdeča nit se je že v uvodnem poročilu in potem še v razpravi na obnem zboru ObSS Ljubljana Vič-Rudnik razpredala ugotovitev, da pretežna večina problemov delovnih organizacij v osnovi izvira iz prenizke splošne, strokovne in družbeno-politične izobrazbe proizvajalcev.

Naj to dejstvo dokumentiramo z nekaterimi podatki: od 99 delovnih organizacij v komuni ima le 7 podjetij izdelane programe izobraževanja. Le 564 od 13.000 zaposlenih delavcev se izobražuje v letošnjem letu. V černo osnovno šolo obiskuje (na lastne stroške) le 37 delavcev, čeprav je kvalifikacijski in izobrazbeni sestav v tej občini podoben povprečju republike, znano pa je, da polovica slovenskih delavcev nima niti popolne osemelke. Ob tem je bilo doslej v občini izkoriščenih le 25 % letošnjih sredstev za izobraževanje; delovne organizacije torej »varčujejo« s temi sredstvi, ki sicer bremenijo materialne stroške. Navzlic že sklenjenim pogodbam, da bodo kolektivi del sredstev za izobraževanje namenili za strokovno šolstvo, so doslej izpolnili komaj polovico prostovoljno sprejetih obveznosti.

Čeprav je bilo za omenjene podatke rečeno, da so nepopolni in da razmere najbrž le niso tako pereče, kakor pa jih razkrivajo številke, so bili sindikalni delavci vendar enotni v mnenjih, zakaj ugotavljamo tako žalostno, nemara celo porazno stanje. Osnovni vzrok bi bil v tem, da so se sindikalne organizacije, zlasti pa še njihova vodstva preveč zapirale vase. Preveč so razpravljale o splošnih problemih, pri tem pa so problem kolektiva ostajali nekje v ozadju. Te ugotovitve čisto do kraja sicer ne bi smeli posplošiti, saj so nekatere, zlasti večje delovne organizacije, že prebile ta »zid« (»Ilirija«). Lesni kombinat Ljubljana, Tobačna tovarna in tako dalje, zato pa ob zaostrenih pogojih gospodarjenja preživljajo dosti manjše težave, kakor pa so jih prazno pričakovale. Vseeno pa velja pozdraviti sklep, da bo treba posvetiti vso skrb vsestranskemu izobraževanju proizvajalcev. Višja povprečna stopnja izobrazbe naj bi bila tisti vzvod, ki bi premagal dokaj ukoreninjena pojmovanja, da kolektivom niso potrebni strokovnjaki; da bi — končno — utrl pot spoznanju, da je mogoče priti do boljših proizvodnih in poslovnih uspehov z večjo udeležbo umskega dela in ne s fizičnim garanjem in izčrpavanjem delavcev.

Problem izobraževanja in sploh znanja ter usposobljenosti proizvajalcev pa ima še drugo podobo, morda prav specifično za to komuno. Tako kot se v Sloveniji ne moremo pohvaliti, da bi imeli kdo ve koliko po-

vsem novih tovarn, tudi v tej občini ni nič drugače. Zato pa so na področju viške komune skoncentrirani skoraj vsi razvojni in raziskovalni inštituti, kar jih sploh imamo v Sloveniji. Že s stališča teritorialne povezanosti bi lahko pričakovali, da bodo delovne organizacije občine Ljubljana Vič-Rudnik izkoristile to ugodno možnost ter hitreje prenašale v prakso izsledke znanstveno-raziskovalnega dela. Inštitutom pa na splošno primanjkuje naročil, ker kolektivi menijo, »da so izdatki za znanstveno-raziskovalno delo notranja rezerva in da se jim vsaj

za nekaj časa še lahko odrečejo«.

Drugo k drugemu: občni zbor je ugotovil, da kolektivi izkoriščajo le majhen del možnosti, ki jih imajo. Eden skrivencev za takšne razmere pa so tudi sindikalne organizacije, ki v večini primerov niso delale tako, kakor naj bi in kakor smo že omenili, da bi morale delati. Preostaja torej naslednji korak: če je nesporno dokazano, da so sindikalni delavci sposobni, da analizirajo probleme in predlagajo ustrezne rešitve, potem se je treba odločiti in bolj natančno zavzeti, da bi besede postale dejstvo in objektivna resnica.

Kdaj in kako bodo uresničene te napovedi, zdaj ni mogoče reči. Gotovo pa bodo toliko prej, čim bolj se bodo sindikalni delavci zavedali svoje družbene odgovornosti, da tudi storijo tisto, za kar so se dogovorili.

-mG

OBČNI ZBOR OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA LJUBLJANA-ŠIŠKA

V boj za višje dohodka

Ko zahtevamo višje prejemke, je treba proučevati in uveljavljati merila delitve po delu za neposredne proizvajalce in za organizatorje proizvodnje

Če velja, da vsakokratni občni zbor katere koli organizacije pomeni priložnost, da se navzoči pogovorijo o prehojeni poti in dogovorijo o delovnem programu za naslednje obdobje, potem je letošnji občni zbor občinskega sindikalnega sveta Ljubljana-Šiška v celoti uspel. Ne morda samo zato, ker so delegati razpravljali prav o vseh področjih dela sindikatov in zavzemali stališča do posameznih problemov, ampak tudi in morda predvsem zato, ker so v tej komuni spoznali, da delovnih nalog ni mogoče ozko deliti na »sindikalne«, »mladinske« in tiste, ki naj bi jih urejali bodisi Zveza komunistov ali SZDL, ampak da je potrebna enotna akcija vseh subjektivnih sil.

Na obnem zboru je bilo posebej poudarjeno dejstvo, da je osnovna naloga sindikatov boj za boljše delovne in življenjske pogoje neposrednih proizvajalcev. Vendar tega ne smemo enostajevati v tem smislu, da se sindikati potegujejo za visoke dohodka, ne da bi ob tem vedeli, odkod in na osnovi kakšnih delovnih rezultatov izvirajo. Upoštevaje opremljenost podjetij in delovne pogoje proizvodnih in drugih organizacij v šiški komuni je jasno, da predvsem boljša organizacija dela in proizvodnje pomeni pot do bolj-

ših uspehov in višjih osebnih dohodkov. Zato je prav in še več, tudi dolžnost sindikatov, da pred organizatorje proizvodnje postavljajo naloge, katerih uresničitev bi v vsaki delovni organizaciji posebej pripomogla, da bi se produktivnost povečala in da bi delavci boljše zaslužili. Seveda pa morajo ti dohodki temeljiti na delu. Drugače rečeno: ko se potegujemo za višje prejemke, je treba resneje proučevati in uveljavljati tudi merila delitve po delu tako za neposredne proizvajalce kot za organizatorje proizvodnje.

»SAMO, DA SE PREBIJEMO«, ALI...

(Nadaljevanje s 1. strani)
jugoslovanskega gradbeništva na tujem trgu. Zato je tudi vključevanje gradbenih podjetij na tuja tržišča takšno, kot je — ne samo nenačrtno in nesinhronizirano, ampak celo — anarhično.

Gradbena podjetja Slovenije si prizadevajo uveljaviti se v tujini na tri načine: s kompleksnim prevzemanjem gradbenih del na licitacijah, s prevzemanjem del v subakordu in, bodimo odkriti, s »posojanjem« delovne sile.

DRUG DRUGEMU V LASE

Na prvi način je dobilo delo na tujem, v Siriji, gradbeno podjetje Tehnogradnje iz Maribora. Ze drugo leto gradijo tri železobetonske mostove v vrednosti 2.618.000 dolarjev. To gradbeno podjetje je dobilo delo na licitaciji v ostri konkurenci z drugimi podjetji, kot najcenejši ponudnik, dolžno pa je oskrbeti gradbišče z vsem gradbenim materialom. Na podoben način je prevzelo gradnjo cest v vrednosti 7 milijonov dolarjev v Alžiriji. Gradbeno podjetje je Slovenija ceste, skupaj s štirimi jugoslovanskimi podjetji pa tudi gradnjo avto ceste v Libiji. Gradbeno podjetje Tehnika in gradbeno podjetje Obnova iz Ljubljane pa se dogovarjata za prevzem gradbenih del v Češkoslovaški.

Približna vrednost vseh del, ki so jih že prevzela slovenska gradbena podjetja na tujem ali pa jih bodo v kratkem, znaša okoli 31 milijard deviznih dinarjev, kar je že kar lepa vsota.

Poslovni uspeh naših gradbenih podjetij pa bi bil nedvomno lahko mnogo večji, če bi prizadevanjem za vključitev na mednarodno tržišče ne nasprotovali dolg administrativni postopek, togost bančnega poslovanja in dolgotrajna carinska procedura, posebno, kadar gre za izvoz gradbenega materiala na gradbišča v inozemstvu. Možnostim za večje poslovne uspehe škoduje tudi nelojalna konkurenca naših podjetij na tujih gradbiščih. Pri licitaciji za gradnjo letališča v Libiji je sodelovalo gradbeno podjetje Slovenija ceste, delo pa je dobilo beogradska podjetje »Union«, inženiring«, zaradi 1.200.000 dolarjev cenejše ponudbe, za kotlikor je bilo oškodovano naše gospodarstvo, saj drugih cenejših ponudnikov od podjetja Slovenija ceste ni bilo.

TUDI V POGOJIH SUBAKORDA JE ORGANIZACIJA DELA DOMAČA

Druga oblika vključevanja gradbenih podjetij v mednarodno delitev dela je sodelovanje s tujimi firmami v obliki subakorda. Gradbeno podjetje v okviru tujih firm pre-

vzame določena dela, na primer zidarska, tesarska itd., v okviru pogodbenih odnosov pa nato povsem samostojno organizira delo, preskrbi strokovne kadre za vodstvo gradbišča in gradbene delavce ter nosi vse materialne posledice, če delo ni opravljeno v roku. Delavcem, ki so zaposleni pri tako prevzetih delih, izplačujejo osebne dohodka v devizah, nekaj več kot polovico pogodbene cene oziroma vrednosti del pa porabi podjetje za organizacijo gradbišča, riziko in druge poslovne stroške. Delovnega razmerja ti delavci z zaposlitvijo v tujini niso prekinili: nasprotno, socialno so zavarovani pogosto tudi v tujini, razen tega pa imajo preskrbljeno stanovanje in hrano v delovskih naseljih, skratka živijo v organiziranem okolju v okviru lastnega podjetja, čeprav delajo za tujo firmo. Na takšen način so prevzela dela predvsem v Zahodni Nemčiji, Avstriji in Švici gradbena podjetja Gradis, Tehnika, Slovenija ceste, Tehnograd in Industrijsko montažno podjetje Ljubljana, vrednost del pa znaša okoli 2 milijardi deviznih dinarjev.

V praksi se je uveljavil še tretji način vključevanja gradbenih podjetij in zaposlovanja gradbenih delavcev v tujini — na videz najprikladnejši, v resnici pa za gradbene delavce najmanj ugoden. Opis te oblike je takšen: gradbena podjetja organizirajo delovne skupine, ki se nato na podlagi pogodbe vključujejo v delo v okviru privatnih gradbenih podjetij, predvsem v ZR Nemčiji. Za organizacijo dela in delo skrbi tuja firma. Pogodba je navadno takšna, da dobi matično podjetje za opravljeno efektivno delo na primer 8 nemških mark, od tega pa dobi delavec 4,23 marke na uro. Iz razlike med 4,23 in 8 markami krije podjetje vse stroške potovanja in zavarovanje delavcev itd. Gradbeni delavci imajo s pogodbo med matičnim podjetjem in tujo firmo zagotovljene osnovne življenjske pogoje, na primer brezplačno stanovanje v delavskem naselju, prehrano in zdravstveno zaščito, za organizacijo dela v skupini in za zvezo med firmo in delavci pa skrbi njihov vodja ženiring«, zaradi 1.200.000 dolarjev cenejše ponudbe, za kotlikor je bilo oškodovano naše gospodarstvo, saj drugih cenejših ponudnikov od podjetja Slovenija ceste ni bilo.

STALIŠČA

Republiški odbor sindikata gradbenih delavcev je po razpravi o omenjenih oblikah vključevanja našega gradbeništva v mednarodno delitev dela sprejel več stališč. Predvsem ni, da se gradbena podjetja še niso vključila na zunanem trgu, če so le zbrala delavce in jih poslala na tuja delovišča, potem pa se ne menijo več za njihovo nadaljnje delo in življenje, kar se pogosto dogaja v primeru, ko gre za »posojanje« delavcev. Republiški odbor podpira vključevanje gradbenincev v mednarodno delitev dela, meni pa, da je končni cilj tega vključevanja kompleksno prevzemanje del v tujini, drugi dve obliki — še posebno pa »posojanje« delavcev — pa naj bosta le prehodni, pot do tega cilja. Gradbena podjetja naj bi prevzemala dela v subakordu le takrat, ko ni mogoče uveljaviti prve oblike, predvsem pa v državah s trdno valuto. Osnovni pogoj za takšen prevzem del pa je, da ostanejo delavci še naprej v delovnem razmerju z matičnim podjetjem in da imajo vse pravice, ki izvirajo iz delovnega razmerja in samoupravljanja.

Vključevanje gradbenih delavcev v mednarodno delitev dela na prva dva načina sindikati ne podpirajo le zato, ker se s tem gradbeništvo gospodarsko krepi, ampak tudi zato, ker lahko delavci s takšnim prevzemanjem del dobijo vpogled v moderno tehnologijo in boljše organizacijo dela in svoje izkušnje prenašajo na domača podjetja. Sindikati pa se slej ko prej zavzemajo predvsem za takšno poslovno sodelovanje med gradbenimi podjetji ter drugimi gospodarskimi organizacijami, ki se ukvarjajo s sorodnimi deli, da bi naši gradbeniki lahko čimbolj enotno nastopili na tujem trgu in na osnovi razvitih sistemov inženiringov za določena dela prevzemali gradnjo »od tal do strehe«. Le če ponudijo gradbena podjetja, montažna podjetja, projektantske organizacije na tujem trgu svoje združeno delo, ga lahko tudi optimalno drago prodajo.

Na vsak način pa mnogo dražje kot sedaj, ko nenačrtno »osvajajo« tuja tržišča.

-mG

V. B.

Zanemarjene naloge

Predsedstvo RS ZSJ za Srbijo je v minulih dneh naslovila vsem sindikalnim organizacijam v tej republiki priporočilo, da naj se skupno z organi upravljanja in drugimi družbeno-političnimi organizacijami kar najbolj konkretno in učinkovito angažirajo pri izdelavi statuten ter usklajevanju interne zakonodaje delovnih kolektivov. Do konca letošnjega leta so namreč delovne organizacije dolžne uskladiti svoje poslovanje z določili temeljnega zakona o podjetjih oziroma temeljnega zakona o ustanovah, kar pa pomeni, da morajo do konca leta tudi sprejeti svoje statute in jih prilagoditi splošnim zakonskim določilom. Podatki pa izpričujejo, da so delovne organizacije v SR Srbiji to svojo nalogo vse preveč zanemarile, zaradi česar je tudi upravičena skrb predsedstva srbskih sindikatov, da bi v tej časovni stiski ne postala izdelava statuten samo formalna akcija.

Predsedstvo CS ZSJ o sistemu financiranja izobraževanja

25. novembra je v Beogradu zasedalo predsedstvo Centralnega sveta ZSJ. Razprava je bila omejena predvsem na pretrgesvotni zakon o financiranju izobraževanja in vzgoje. Po več kot sedemurni razpravi je predsedstvo sprejelo zaključek o nadaljnjem snovanju sistema financiranja: treba je dati prednost proizvodnemu principu, kajti to je zahteva časa in naših prizadevanj, da se kar najbolj poveže proces izobraževanja s procesom dela. V uvodni besedi pa je sekretar CS Stipe Tonković med drugim poudaril: ... »Izhajamo prav iz tega, da moramo s sistemom financiranja prispevati k razreševanju nekaterih protislovij, ki so se nagrmadila v sistemu izobraževanja, oziroma da odstranimo nekatere disproporcije, ki so očitne. Zato smo menili, da je treba sistem financiranja zastaviti kot instrument, kot tisto drugo, materialno stran sistema izobraževanja oziroma politike izobraževanja. Prav tako smo tudi sodili, da mora sistem financiranja še naprej delovati na razvoj takih procesov v družbeno ekonomskih odnosih, kot smo si jih zasnovali v naši ustavi in drugih zakonih ali resolucijah. In razume se, da smo sistem financiranja v tem primeru vrednotili kot sestavni del gospodarskega sistema, specifični del gospodarskega sistema in da so naloge sistema izobraževanja v kar najtesnejši soodvisnosti z vsemi tistimi nalogami, ki smo si jih zastavili z gospodarsko reformo.«

OB OBČNEM ZBORU OBSS BREŽICE

Plačevanje na uro duši spodbudo

Za uvodna beseda predsednika OBSS Brežice Ivana Živiča, še posebno pa razprava na občnem zboru, sta izpričali, da so se sindikalne podružnice brežiške občine na občni zbor dobro pripravile. Aktivnost sindikalnih podružnic se je v največji meri izrazila s samokritičnostjo njihovega dosedanjega dela. Ko so delegati analizirali gospodarjenje v občini, so prišli do zaključka, da gospodarske organizacije ne uresničujejo reforme prepočasni le zaradi objektivnih težav, ampak predvsem zaradi subjektivnih slabosti pri oblikovanju delitve dohodka, gospodarjenju in uvrščevanju samoupravnih odnosov.

Zato so se udeleženci občnega zbora — potem ko so subjektivne slabosti gospodarjenja in samoupravljanja podrobno analizirali — tudi odločno zavzeli za njihovo odpravo. Da pa bi to nalogo lažje uresničili, so priporočili občinski skupščini, naj čimprej izdela srednjeročni načrt gospodarskega razvoja občine.

V gospodarskih organizacijah je čutili največ pomanjkljivosti subjektivnega izvora pri vpeljavi večizmenskega dela. Večina gospodarskih organizacij brežiške občine proizvaja izdelke, ki gredo na trg dobro v denar, kljub temu pa si delovni kolektivi ne prizadevajo dovolj, da bi proizvajali več, bolje in ceneje. Primer takšnega kolektiva, ki ne izkorišča v polni meri svojih zmogljivosti, čeprav ne čuti pomanjkanja surovin, je »Beti« Dobova. Letos v novem-

bru je od 68 zaposlenih v tem kolektivu delalo v prvi izmeni 40 ljudi, v drugi pa le 18, medtem ko so imeli 10 ljudi na bolniški ali na dopustu. Tudi kolektiv Tovarne pohištva se ni temeljito pripravil na reformo, saj so pred reformo kupovali reprodukcijski material po ceni 750 dinarjev za dolar, prodajali pa so izdelke po ceni 1260 dinarjev za dolar. Nič čudnega, če je zdaj, v spremenjenih razmerah gospodarjenja, njihova proizvodnja relativno draga, zaradi upadanja kvalitete izdelkov in reklamacij pa se jim tudi vse bolj kopičijo zaloge. Prav tako so tudi v rudniku Globoko in v gostinskem podjetju Brežice po reformi zašli v gospodarske težave zaradi neurejenih notranjih odnosov in zaradi slabosti organizacije dela.

V ilustracijo, kako slabo izkoriščajo delovni kolektivi bre-

žiške občine svoje proizvodne zmogljivosti, kaže omeniti podatke, da dela v občini v prvi izmeni 2541 zaposlenih ali 88 %, v drugi izmeni 254 ali 8,8 %, v tretji izmeni pa le 91 zaposlenih ali 3,15 %. To pomeni, da so zmogljivosti gospodarstva v tej občini, če primerjamo njihovo izkoriščenost s časom, ko stroji ne tečejo, izkoriščene samo 30—40-odstotno.

Ob tej ugotovitvi se zastavlja vprašanje, zakaj ni čutili učinkovite spodbude, da bi v podjetjih vpeljali večizmensko delo. Udeleženci občnega zbora so bili enotnega mnenja: zaradi nerazvitosti sistemov delitve po delu, zaradi plačevanja zaposlenih po času. Predsednik OBSS Ivan Živič je v zvezi z nagrajevanjem citiral 14. člen ustave, ki pravi: »Samo delo ni uspehi dela določajo materialni in družbeni položaj človeka. Nihče si ne more niti neposredno niti posredno pridobivati materialne in drugačne koristi z izkoriščanjem tujega dela,« ter rekel: »Mnenja sem, da bi morali imeti vsebino tega člena pri našem delu vedno v mislih. Če v delovnih kolektivih plačujejo nekoga po času, ki ga prebije na delovnem mestu, drugega pa po dejansko oprav-

ljem delu, nastane vprašanje, če oba dobivata pravičen delež dohodka glede na vloženo delo in če je takšna delitev v skladu z ustavo. Nagrajevanje po delu pa spodbuja tudi k boljšemu in intenzivnejšemu izobraževanju. Če bo delavec začutil, da je njegov osebni dohodek odvisen od njegovega dela, tedaj bo naše pridiganje o zavestni potrebi vključevanja v izobraževanje nepotrebno. Delavec mora vedeti, da mu bo določena izobrazba na ustrežajočem delovnem mestu prinesla več sredstev, da mu bo to omogočilo višji življenjski standard. Vse dotle, dokler bo plačan po času, tega interesa ne bo imel.«

Ocena, ki smo jo citirali, temelji na izkušnjah delitve dohodka v brežiški občini. Ko so primerjali uspešnost gospodarjenja in samoupravljanja brežiških gostinskih podjetij med seboj, so ugotovili največje uspehe v tistih podjetjih, kjer je bila delitev dohodka po delu najbolj individualizirana, ne pa posplošena, odvisna od uspeha celotnega podjetja.

To lastno spoznanje je postalo čvrsta osnova in hkrati eden izmed napotkov za prihodnje delo sindikalnih podružnic brežiške občine.

V. B.

mo usmeriti v to, da se bodo odločale za take investicije, ki bodo v kratkem roku dajale velike rezultate. Res je, da so naše banke danes v takšnem položaju, da ne morejo zadovoljiti vseh zahtev po investicijskih kreditih. Mislim pa, da se morajo banke čimprej odločiti, ali bomo še naprej gradili vse objekte, v katere je potrebno vložiti toliko in toliko milijard dinarjev, ki jih nimamo in bomo zato vsekakor izgradnjo teh objektov v nedogled, ali pa se bomo

odločili za to, da bomo izgradnjo nekaterih objektov preložili na kasnejši čas in da bomo sredstva, namenjena za te objekte, vložili v druge investicije, ki bodo hitro dale čim večje rezultate, ti rezultati pa nam bodo potem omogočili, da izpolnimo tiste investicijske naloge, ki smo si jih zastavili. Čimprej bomo to storili, čimprej bodo banke zavzele tako politiko, tem prej bomo lahko v Sloveniji krenili naprej v našem gospodarskem razvoju.

OB OBČNEM ZBORU OBSS KAMNIK

Nagrajevanje mimo produktivnosti

Na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta v Kamniku so razpravljali o številnih aktualnih problemih, ki spremljajo uveljavljanje gospodarske reforme v občini. Po ugotovitvah predsednika občinskega sindikalnega sveta so sprejeti gospodarski ukrepi že doslej močno vplivali na gospodarjenje v delovnih organizacijah. Proizvodnja se je v primerjavi z lanskim polletjem povečala letos za 8,7 odstotka. Vključevanje v mednarodno delitev dela so doslej v mnogih delovnih organizacijah obravnavali le kot moralno obvezo, sedaj pa je ozko povezano z obstojem vsake posamezne delovne organizacije. Letos so kamniške delovne organizacije izvozile za 32 odstotkov več svojih izdelkov kot lanske leto.

Z gibanjem proizvodnje so tesno povezana vprašanja osebnih dohodkov in zaposlovanja. Na občnem zboru so opozorili na to, da je še vedno premajhna odvisnost osebnih dohodkov zaposlenih od rezultatov dela, saj v občini še vedno 47 odstotkov zaposlenih prejema osebne dohodke na osnovi delovnega časa oziroma položaja. V sindikatih menijo, da bo potrebno čimprej izpolniti pravilnike o delitvi osebnih dohodkov. Po sprejetju zadnjih gospodarskih ukrepov so gospodarske organizacije povečale osebne dohodke za približno 16 odstotkov, medtem ko v družbenih službah le za 8 odstotkov. Na občnem zboru je bilo postavljeno tudi vprašanje, zakaj se je razmerje med osebnimi dohodki in skladi v zadnjem času spet močno nagagnilo v korist skladov. Predvidevali so, da bo šlo približno tri

četrtine dohodka delovnih organizacij za osebne dohodke, drugo pa za sklade. Vendar so v devetih mesecih letošnjega leta v delovnih organizacijah razdelili za osebne dohodke le 69 odstotkov vseh razpoložljivih sredstev. Udeleženci občnega zbora so menili, da ima tako prepočasno prilagajanje osebnih dohodkov proizvodnji in produktivnosti lahko zelo škodljive posledice za nadaljnji porast produktivnosti.

Ko so razpravljali o notranjih rezervah v posameznih delovnih organizacijah, so posebej opozorili na porast izostankov z dela zaradi boleznih in nezgod. Skoraj 6 odstotkov razpoložljivega delovnega časa gre v izgubo zaradi teh izostankov. Vzroke za tak porast je po mnenju sindikalnih delavcev treba iskati v premajhni skrbi za preventivo v posameznih delovnih organizacijah. Vendar pa prispeva nemajhen delež k temu tudi sedanji sistem finansiranja zdravstvene službe, ki sili zdravstvene ustanove k večjemu številu storitev ne glede na njihovo kvaliteto itd.

Število zaposlenih v kamniških delovnih organizacijah je v zadnjih letih poraslo letno za približno 7 odstotkov. V referatu predsednika občinskega sindikalnega sveta je bilo ugotovljeno, da so se po sprejetju reforme vse delovne organizacije v občini odločile, da ne bodo več zaposlovali novih delavcev ne glede na njihovo strokovnost. Taki sklepi delovnih organizacij so dokaj kratkovidni, zlasti, če primerjamo podatke, da je med 116 prijavljenimi časno nezaposlenimi tudi 14 s srednjo in visokošolsko izobrazbo. Odveč pa bi bilo ponavljati podatke, ki so jih omenjali že na raznih posvetovanjih, sejah in podobnem, kakšen je kvalifikacijski sestav strokovnih služb v delovnih organizacijah.

F. S.

Pravna posvetovalnica DE

14. VPRAŠANJE:

Od leta 1936 do 15. 5. 1945 sem vodil trgovino z mešanim blagom, ki je bila registrirana na ime mojega očeta. Imel sem predpisano trgovsko izobrazbo. V trgovini ni bil razen mene nihče zaposlen. Po 15. 5. 1945 sem bil 20 let v rednem delovnem razmerju. Ali so podani zakoniti pogoji, da se mi omenjeno razdobje opravljanja samostojne trgovinske dejavnosti šteje kot posebna doba za pokojnino in kako naj to pravico uveljavim?

Č. V. S. S. P.

Ker ste bili po 15. 5. 1945 več kot 15 let v delovnem razmerju, se vam po 2. tč. 156. čl. Temelnjega zakona o pokojninskem zavarovanju šteje v pokojninsko dobo ves čas samostojne dejavnosti pred 15. 5. 1945. Če ste še v delovnem razmerju, morate vložiti zahtevek za ugotovitev posebne pokojninske dobe pri občinski komisiji za ugotovitev pokojninske dobe. Pristojna je občina, v kateri je sedež delovne organizacije, v kateri ste zaposleni. Če niste več v delovnem razmerju, lahko zahtevo uveljavite v pokojninskem postopku.

Zahtevku morate priložiti naslednje dokaze:

1. da vam je bila omenjena trgovinska dejavnost edini in glavni poklic,
2. da je bila trgovina predpisano registrirana,
3. da ste imeli predpisano izobrazbo za opravljanje trgovinske obrti,
4. da ni bilo v posameznem letu razen družinskih članov zaposlenih več kot 5 oseb.

Dejstva, ki jih ne morete dokazati z listinami, lahko dokazujete tudi z verodostojnimi pričami.

M. VEHOVEC

15. VPRAŠANJE:

Po upokojitvi sem bil od 1. 1. 1962 do 31. 12. 1964 v delovnem razmerju in mi je bila z dnem 31. 12. 1964 ponovno odmerjena pokojnina. Do 31. 12. 1964 sem dopolnil 39 let in 8 mesecev delovne dobe.

Pokojnina mi je bila letos prevečena in odmerjena v višini 83 % pokojninske osnove. Od 1. 3. 1965 do 22. 7. 1965 sem bil ponovno v delovnem razmerju s polnim delovnim časom in v tem razdobju nisem prejemal pokojnine. Ali sem upravičen zahtevati, da se mi zviša pokojnina od 83 na 85 % pokojninske osnove, ker imam več kot 40 let pokojninske dobe?

MATIJA PEVEC — KRŠKO

Ker niste bili po upokojitvi zaposleni najmanj 3 leta, se po določbi 38. člena temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju ne more vaša pokojnina odstotno povečati, čeprav se je zaradi zaposlitve po upokojitvi povečala vaša pokojninska doba za 1 leto. To velja po izrecni določbi 4. odstavka 232. člena Temelnjega zakona o pokojninskem zavarovanju tudi za zaposlene upokojence, ki so ostali po 1. 1. 1965 v delovnem razmerju.

M. VEHOVEC

16. VPRAŠANJE:

Pri delu na delovnem mestu II. kategorije (visokokvalificirani delavec galvanizer) sem zbolel za poklicno boleznijo. Na polikliniki — oddelku za poklicne bolezni so zdravniki mnenja, da ne smem več opravljati tega dela, ker je nevarnost, da postanem delovni invalid. Prekvalificirati se bom moral na drug poklic v drugi stroki. Kaj naj storim, da se mi bo omogočila prekvalifikacija, kdo mi bo dal nadomestilo osebnega dohodka za čas prekvalifikacije, v kakšni višini in koliko časa bom prejemal to nadomestilo?

P. F. — LJUBLJANA

KUPON za pravno posvetovalnico DE

OTROŠKEMU VARSTVU STALNE VIRE
FINANCIRANJA:

V ZAKON LE OSNOVNA NAČELA!

Kadarkoli teče beseda o otroškem varstvu, ugotavljamo, da zaostaja za potrebami. Težko bi bilo poplošiti vzroke, zakaj se odstotek otrok, ki imajo zavetje v varstveni ustanovi, kadar so ga potrebni, tako po polzevo pomika navzgor. Kdo bi preštel vsa priporočila in resolucije, ki smo jih sprejeli v ta namen! In vendar imamo danes komaj 3,7 % otrok vključenih v varstvo. Potrebe pa so vsak dan večje, saj se v primerjavi s prejšnjimi leti tudi krivulja zaposlenosti žena srmo vzpenja navzgor.

Vsi vemo, da intenzivnost v zaposlovanju in proizvodnji nujno terja, da dobe otroci zaposlenih staršev varstvo. In ne samo otroci zaposlenih staršev, temveč tudi tisti, ki imajo zaradi kakršnihkoli vzrokov okrnjen dom. In če pogledamo številke, vidimo, da takih otrok pri nas ni malo. 4339 je nepopolnih družin, ki imajo 7635 otrok, od teh pa jih je le 927 v varstvu. 3516 je družin, kjer otroci zaradi alkoholizma nimajo urejenega in mirnega doma. 7638 pa je socialno ogroženih družin, ki svojih otrok ne morejo dati v varstvene ustanove, čeprav so otroci varstva nujno potrebni.

Po grobi oceni je v Sloveniji potrebnih varstva 130.000 otrok, v 231 vzgojno varstvenih ustanovah, kolikor jih imamo, pa je sedaj 16.147 otrok. Kot kaplja v morje ob tolikih potrebah je razširitev varstvenih kapacitet v zadnjih dveh letih: od aprila 1963 do 1964 je bilo vključenih v varstvo 1392 novih otrok in do letošnjega aprila so ustanove lahko sprejele še nadaljnjih 1751 otrok.

In posledice tega, da je otrokom cesta nadomestila dom, da se potikajo okrog brez nadzorstva? Kdo bi mogel naštet vse posledice! Kot veriga se spletajo med seboj, od tega, da staršem zaradi skrbi pada produktivnost, da imajo otroci slabe učne uspehe. Posledice je veliko, mnoge bomo ugotovili šele čez čas. Naj povem le najbolj očitne:

samo v enem letu je bilo izrečenih 340 vzgojnih ukrepov nad mladoletnimi prestopniki.

Pa smo že odkrili vzroke, zakaj ne moremo varstva otrok spraviti v korak s potrebami. Nešteto krat smo vzroke že odkrili, zapisali, pokazali tudi na tista redka prizadevanja, ki so obrodila sadove.

Resničnih prizadevanj je malo — pa ne samo zaradi pomanjkanja sredstev, temveč tudi zaradi podcenjevanja važnosti varstva otrok — največkrat se vse zatakne pri denarju. Resnica, narejena je bilo mnogo več, če bi bili viri financiranja otroškega varstva stabilni, če bi komune dobile vsaj materialno osnovo iz namenskih skladov, ki jih takrat, kadar občinski proračun zaškriplje, ne bi smeli nameniti v druge dejavnosti. Na tej materialni osnovi naj bi skupaj z delovnimi organizacijami občinske skupščine gradile naprej po svojih možnostih in potrebah.

Tako rešitev naj bi dal novi zakon o otroškem dodatku, o katerem zdaj razpravljajo v zvezni skupščini. Sredstva za otroške dodatke, ki se zbirajo vsak mesec iz prispevkov aktivnih zavarovancev, naj bi delili po novem na dva dela: en del bi se naprej pod določeni pogoji dobivali starši neposredno za otroke, drugi del pa bi preko namenskih skladov zagotovil stabilen delež za financiranje širšega družbenega varstva otrok. To

se pravi, da bi del sredstev otroškega dodatka služil za razširitev otroškega varstvenih ustanov in za financiranje drugih oblik varstva, ki so ga otroci potrebni. Tako bi z delom sredstev, ki se zbirajo za otroške dodatke, razpolagale komune kot organizatorji otroškega varstva. Seveda pa to ne bi smel biti edini vir za financiranje te dejavnosti, temveč bi morali k tem sredstvom primakniti svoj delež tako občinske skupščine iz proračunov kot tudi delovne skupnosti.

Del otroškega dodatka naj bi torej prvenstveno spodbudil komune, da bi z večjimi možnostmi začele urejati probleme varstva in zaščite otrok na svojih območjih. Zato so upravičene težnje, naj bi novi zakon, ki bo urejal uporabo sredstev sklada otroškega dodatka, določal le osnovna načela, medtem ko naj bi republike skupaj z občinskimi skupščinami podrobno dopolnile predpise o delitvi in uporabi teh sredstev. Le tako bo mogoče funkcijo otroškega dodatka prilagajati specifičnim potrebam posameznih območij, ki so dokaj različne in odvisne predvsem od zaposlenosti žensk ter števila otrok.

In da odgovorimo še tistim, ki vztrajno zahtevajo, naj bi višji otroški dodatek dobili neposredno starši. Res je dodatek le še formalna pomoč družini, ki ima otroke, res pa je tudi, da ne tak, kot je sedaj, ne pa nekaj tisočakov višji, ne bi rešil niti del problemov, ki se porajajo danes v družinah. Prav zaradi tega je tudi nujno, da dobi otroški dodatek novo, našemu razvoju bolj primerno vlogo — da z delom sredstev, ki se zbirajo v ta namen, začnemo sistematično urejati vse oblike varstva otrok — od ustanov do šol, šolskih kuhinj in učnih pripomočkov, skratka vse tisto, kar otroci potrebujejo.

N. L.

Cestno gospodarstvo na razpotju

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ker so kolektivni cestni podjetji upravljavci posamezne kategorije osnovnega sredstva in ker ima na cestnem omrežju določene pravice vsak uporabnik, je družba dolžna, da štiti interese uporabnikov cest. V ta namen je potreben družbeni strokovni organ, ki naj bi ga imenovala republiška skupščina. Ta organ, v katerem bi morali nujno sodelovati tudi strokovnjaki cestnih podjetij, bi na podlagi strokovnih analiz in po kriterijih, ki bi jih postavil z analizo učinkovitega stanja cest delil sredstva, ki bi se zbirala iz raznih virov. Na bazi objektivnih meril bi določal, kakšna sredstva so potrebna posameznim cestnim podjetjem za normalno tekoče vzdrževanje cest na njihove

vem področju. Za rekonstrukcije pa naj bi sklepal s podjetji konkretne pogodbe, verjetno na podlagi natečaja, kjer bi ob istih pogojih morala imeti cestna podjetja prednost. Strokovni organ naj bi opravljal tudi nadzorstvo nad stanjem cest in nad trošenjem sredstev za obstoječe cestno omrežje.

Samoupravnost in interes za dobro gospodarjenje kolektivov cestnih podjetij bi bila predvsem v tem, da bi ti kolektivni sami odločali in sklepali o tem, na kakšen način, s koliko delavci, s kakšno organiziranostjo in s kakšnimi osnovnimi sredstvi bodo opravili naloge, ki izhajajo iz dodeljenih sredstev za tekoče vzdrževanje ali iz sredstev na podlagi posebnih pogodb. Če bi take naloge opravili

z manjšimi stroški, z boljšo organizacijo dela, z boljšo izrabo kapacitete, bi bili njihovi dohodki večji. In obratno. Tako bi podjetja imela trajen interes dobro vzdrževati ceste in sproti vlagati potrebna sredstva za vzdrževanje.

Pri zbiranju sredstev za vzdrževanje, za enostavno in tudi za razširjeno reprodukcijo pa bi morali izhajati iz tega, da se čim več sredstev zbere od prispevka na goriva in od dela prometnega davka na goriva, ki



Zadnjič, bilo je na zagorskem trgu, se gospodinje modrovala: »Zdaj imamo menda v naši občini že trinajst zasebnih ostarij, kamor kar pridno zahajajo naši dedci. In če to ni dovolj, se zglasijo še v socialističnih! Zdaj, v kratkem, pa se nam obeta še prva privatna mesnica. Slišimo, da bo meslo boljše, če ne celo nekoliko cenejše. Kaj pa naše zelenjavne trgovine? Tudi tu bi se moral zglasiti kak privatnik in začeti konkurenco!«

Bilo je, kot bi dregnil v sršenje gnezdo. Noben, niti najboljši zbor volivcev zadnjih let ni bil bolj gostobeseden kot ta pomenek. Zima je tu, kmetijskih pridelkov, teh, drugih, tretjih, zelenjave, sadja pa ni in ni. Pač! Kakšen dan je res vsega dovolj, toda cene postajajo že skoraj astronomске.

Se in še bi modrovala zagorske gospodinje, če se ne bi ena spomnila, da bi bil že skrajni čas pristaviti »župo« in krompir, če ne, bodo moški dobili kosilo na mizo ob štirih, namesto ob dveh popoldan. Trg — ta ne zasluži tega zvonečega imena — se je spraznil. Le kaka zapoznela gospodinja je prihitela, kupila in že je ni bilo več...

Povprašali smo na pristojnem mestu najprej, kaj je res o tisti privatni mesnici, pa smo zvedeli, da imajo zagorske gospodinje zelo dobro organizirano obveščevalno službo.

Tako je! V kratkem bodo Zagorjani dobili prvo privatno mesnico. Inspekcije so pregledale lokal, sanitarije, urbanisti nimajo nič proti, socialistično mesarsko podjetje soglasja (!), zakon to dovoljuje, pa pika.

Taisti zakon pa veveda prepoveduje privatne trgovine z zelenjavo in kmetijskimi pridelki, ne glede na to, da se je pred kratkim zglasil na pristojnem mestu državljani, ki bi rad odprl zelenjavno trgovino. Obilje bil je nizke cene in kar je, najzadnejše: redno preskrbo. Pa so mu prijazno obrazložili, da z njegovo pobudo ne bo nič. Toda človek je bil trmast in po vprašan: »Kaj mislite, kje so možni večji zaslužki, pri mesu ali zelenjavi? Kje je riziko večji? Pri mesnih ali kmetijskih pridelkih? In kje je večji kralj? Pa kje je možna boljše kontrola? Vprašanje je bilo še več, pa so obviseli v zraku. In odgovori so bili v korist vpraševalca, in čeprav bi mu radi pomagali ter ga podprli, je prišel zaman. Zakon prepoveduje, pa bojdari novi zakon o blagovnem prometu tudi. Izjem ni.

Zagorske gospodinje pa, ko bodo zvedele za to pobudo, ki pa je ostala samo pobuda, ne bodo mogle drugega kot reči: »Nak! Te logike pa ne razumemo...«

M. V.

Na temo REFORMA so rekli

EDVARD KARDELJ, v razgovoru z glavnim urednikom Ekonomske politike Ljubomir Veljkovićem (»Ekonomska politika« 27. novembra 1965):

● Karakterističen, a hkrati tudi poučen je primer elektro gospodarstva... Zdi se mi, da je normalno, če bi gospodarstvo, ki porablja električno energijo, nosilo samo tudi največji del odgovornosti za to, da bi si priskrbelo to energijo, da bi jo lahko kupilo, da bi samo gradilo energetske objekte, da bi se integriralo s proizvajalci na način in v oblikah, ki mu ustrezajo. Res je, družbena skupnost mora usklajevati odnose tudi na tem področju. Vendar bi se ne smelo dogoditi, da elektroenergetske skupnosti nastopajo proti gospodarstvu kot nekakšna državna organizacija, na katero pa samo gospodarstvo, v svojem bojevanju za večjo produktivnost dela, ne more imeti nobenega vpliva. Če bo tudi posamezni delovni kolektiv nosil svoj del odgovornosti pri izgradnji elektroenergetskih virov, potem si bo tudi prizadeval, da bo kupil čim cenejšo električno energijo, zahteval bo gradnjo čim rentabilnejših central, oziroma zahteval bo, da jih gradi sam ali združeno z drugimi. Ta kolektiv ne more biti in ne bo za to, da bi gradil centralo v njegovi republiki samo zato, ker bi bila v njegovi republiki. Takšna nacionalna zaprtost bi ga drago stala, pa ne samo njega, ampak tudi samo republiko.

● Že na prvi pogled je jasno, da prednosti delitve dela, specializacije in kooperacije, ki temelje na dogovorih dveh ali več delovnih organizacij, takšnih, kakršni so danes, niso same po sebi zadostne, da bi spodbujale integracijske procese in zagotovile kohezijo integriranih proizvajalcev. Pri nas na primer ni čvrsto določena niti medsebojna materialna in druga odgovornost partnerjev v kooperaciji. Prav tako niso do kraja jasne skupne materialne obveznosti v združenjih, medsebojni kreditni in drugi odnosi v raznih skupnih organizacijah itd. Ali: ustavna pravica na odcepitve vsakega obrata brez podrobnejših določil, kako, kdaj in pod kakšnimi pogoji je mogoče to pravico izkoristiti, kakšne so materialne obveze obratov, ki to pravico izkoristijo — v veliki meri stimulira naložbe zunaj delovne organizacije. Te odnose bi morali čimprej regulirati v naši zakonodajni dejavnosti.

VLADIMIR BAKARIČ, v razgovoru z glavnim urednikom »Slobodne Dalmacije« Hrvojem Baričičem (»Delo«, 3. decembra 1965):

»Če naj reforma kaj pomeni, potem gre ravno za to, da si prizadevamo približati se razvitiosti drugih držav. To pomeni: razvijati je treba tisto, za kar imamo možnosti, ne pa, da razvijamo vse. Ne gre torej, da bi Jugoslavija proizvajala vse, toda tisto, kar proizva, mora proizvajati na svetovni ravni. Torej ne se bojevali proti uvozu tako, da rečemo: »Ne bomo uvažali, če proizvajamo« temveč pomeni to, da je treba proizvajati tako, da bomo lahko uvažali in izvažali. Če je poprej v kapitalizmu te zadeve urejal profit, moramo pri nas najti kriterije rentabilnosti. To je pri nas zdaj na primer dohodek. Pri tem bi morali upoštevati — uvaževanje — posamezna panoga zagotavlja razvoj produktivnosti sil. To se da morebiti bodisi z dohodkom, bodisi z drugimi objektivnimi računi, ki jih izražamo s količino potrebnega dela ali s svetovnimi cenami ali kako drugače.«

NA NOVI TRASI
FOTO: M. SPAROVEC

se sedaj odvaža v zvezni proračun. Pri taksah na vozila bi morali bolj upoštevati, da težka tovorna vozila veliko bolj izrabljajo ceste kot osebna vozila in zato zvišati takse predvsem tem vozilom. Kazalo bi tudi določiti odstotek, ki ga lahko organi skupščin odvedejo za gradnjo novih cest, in odstotek zbranih sredstev (npr. 90 %), ki mora obvezno biti namenjen za tekoče vzdrževanje in rekonstrukcijo cest.

Ob vsem tem pa je treba zagotoviti, da družba prek svojih organov nadzoruje smotno uporabo sredstev, namenjenih za vzdrževanje cest, in da kolektivni sami v celoti samostojno gospodarijo s sredstvi, ki jih družba prizna cestnim podjetjem za tekoče vzdrževanje in za naloge po posebnih pogodbah.

HUMBERT GAČNIK

Nedonošenček v inkubatorju

Ni dolgo tega, ko smo lahko zidali, kakor in kolikor smo hoteli zidati. Zavoljo konjunktura pa so gradbena podjetja v veliki meri izsiljevala investitorje, ki so bili v večini primerov občinske skupščine. Le te so v obrambo pridno ustanavljale svoja gradbena podjetja, ki pa so v številnih primerih bila »nedonošenček« občinske skupščine, kot je s primerom nakazal ta pojav predsednik občinskega odbora SZDL Domžale.

Ta izjava meri na gradbeno podjetje v Domžalah in problematiko, ki je v zadnjem času nastala, ker podjetje ne izpolnjuje pogodbenih rokov, zahteva sprostitev enoletnih zamudnih penalov in priznanje razlik v ceni. Sicer...

Zaradi tega »sicer« se je morala občinska skupščina izredno sestati. Na prejšnji redni seji sta oba zbora skupščine po večurni razpravi sprejela priporočilo organom samoupravljanja Gradbenega pod-

jetja, naj nastalo problematiko prouči v kolektivu ter najdejo rešitev, ki bo v skladu s pogodbenimi obveznostmi in dogovorom z investitorjem.

Ko sta upravni odbor in delavski svet gradbenega podjetja Domžale razpravljala o priporočilu skupščine, sta ugotovila, da se zaradi »usodne napake pri podpisu pogodbe na ključ« niso sposobni sami rešiti iz zagate. Poleg tega pa so samoupravni organi obvestili skupščino, da zavoljo »usodne napake« kolektivno odstopajo ter predlagajo uvedbo prisilne uprave.

S tem pa je nastalo vsestransko izredno stanje. Organi samoupravljanja so odstopili. Upravni odbor stanovanjskega sklada kot investitor sporne gradnje ne prizna več kot 60 milijonskega povšiljanja cen in enoletne zamude po pogodbi določenega roka izgradnje sto stanovanj. Cene kvadratnega metra stanovanjske površine so po pogodbi iz leta

1963 nižje, kot pa so danes cene kvadratnega metra stanovanjske površine, kar navedla gradbeno podjetje kot osnovni argument za povšiljanje cen. Bodóci stanovalci imajo s stanovanjskim skladom sklenjene pogodbe in plačane deleže ter čakajo na vselitev več kot leto dni.

Očitki dežujejo z vseh strani. Nekateri trde, da je vodstvo podjetja namerno pripravilo tako stanje, ker so šli pri licitiranju preniško ter hoteli z zavlačevanjem in povšiljanjem cen popraviti »usodno napako« pri pogodbah. Vsi vedo, da je ob prevzemu del delala na gradbišču, ki je vzrok sedanjemu stanju, daljšo dobo le nekaj delavcev kljub skoraj 400-milijonski pogodbeni vsoti in enoletnim rokom izgradnje stanovanj na ključ.

To izredno stanje je prišlo na dnevni red druge izredne seje domžalske občinske skupščine.

Kot že na prejšnji seji, so se tudi na tej odborniki poglabili v proučevanje, kako rešiti ta problem. Nekateri so bili »milostni« do gradbenega podjetja in so predlagali, naj se najde pot iz zagate. Drugi pa so menili, naj se uvede prisilna uprava. A nihče od odbornikov se ni resno zamislil, kaj bo s potrošnikom, ki se mu bo cena stanovanja zaradi enoletne zamude izgradnje dvignila, po zahtevi gradbenega podjetja skoraj za milijon dinarjev. Zal se odborniki niso močneje oglasili v dobro tistih, ki so jih volili. Iz napetega iskanja načina rešitve tega problema je odborniki streljalo šele zahteva podpredsednika skupščine, ko je zahteval od odbornikov, da naj poleg predloga o sanaciji, določijo tudi proračunsko postavko, iz katere bi naj krili sporni znesek. Ker od sedanje proračunske potrošnje ni bil nihče pripravljen odstopiti približno 60 milijonov, so odborniki izgla-

sovali uvedbo prisilne uprave v gradbenem podjetju Domžale. In tako je bil po dolgi oklevanji »nedonošenček« dan v inkubatorju.

Kljub vsemu pa se nam ob vsem tem vsiljujejo naslednje misli:

— Ravnanje samoupravnih organov gradbenega podjetja je kljub vsemu vredno obsojanja. Saj so se brez posvetoovanja s kolektivom odpovedali osnovni pravici slehernega zaposlenega — pravici upravljanja.

— Za enoletno zamudo pri izvajanju del in za usodno pogodbeno napako in s tem za približno 60 milijonov višjo ceno stanovanj so nekateri odgovorni, ker so bili plačani za kvalitetno delo. Na to vprašanje pa je opozoril le predsednik občinskega sindikalnega sveta, drugi pa so se vprašanju izognili.

— Na tem primeru smo spoznali, da si ustvarjeni dohodek deli kolektiv, poslovne izgube pa skuša prevaliti v breme družbe, ki pa je najmanj kriva za nastalo izgubo!

SLAVKO MATIČIČ

VSAK KLJUČ NE ODPIRA VRAT

Navajeni smo, da v razgovorih z vodilnimi ljudmi v tovarnah ne segamo po osebnih izkaznicah. Njihovo delo, značaj in osebne lastnosti opisujemo brez opisov obraza, las in postave. Zato imamo na voljo druge pripomočke. Med najbolj upoštevanimi je število sej, sestankov in zasedanj, njihov doprinos v razpravi in predlogi. Predsednica sindikata v tekstilnem kombinatu Tekstilindus v Kranju ANČKA ROZMAN sestankov že nekaj let več ne šteje na prste. Preveč jih je.

Ančka hodi na sestanke s sindikalno koračnico. Njena utrdba je na levem krilu tovarniškega dvorišča. Res je tudi, da sindikalne prostore, pravzaprav je samo soba s kotičkom za sestanke, v drugem kotičku pa je pisarna, ogrevala dve peči: tovarniška centralna kurjava in električna peč, vendar ves čas pogovora s predsednico sindikata nisem

dobil vtisa, da bi se grela pri dveh pečeh. Njene ocene so izbrušene, razsodne, za izhodišče pa so ji vedno številke. »Kam sebe uvrščate, med tiste družbene delavce, ki trdijo, da so osebni dohodki previsoki, ali tiste, ki zatrjujejo, da zaostajajo, ali pa med tiste, ki o tem molčijo?«

Ančka lovi sapo. Pričakovala je drugačno vprašanje. Morda bolj resno.

Malomarno odgovarja: »V tovarnah imamo o tem svoja stališča.«

Zdaj moram pogovor preusmeriti.

»Kdo je po vaši sodbi kriv za vse nesporazume okoli osebnih dohodkov. Je ključ res samo v tovarnah?«

»Ne želela bi v naglici dati dokončnih sodb. Kadar se z delavci v tovarni pogovarjamo, pridemo po navadi do zaključka, da so za svoje delo preslabo plačani. Ko pa pride na dnevni red nagrajevanje

strokovnjakov pa razprava pokaže, da strokovnjaki premalo zaslužijo. Sredstva, da bi oboje dobro plačali, premajhna. Denarja zmanjka, če so razponi previsoki.«

»Po podatkih, ki so znani, ste v vaši tovarni v zadnjem času le nekoliko rešili ta vzel, saj ste na splošno precej popravili dohodke in je zdaj Tekstilindus s svojimi osebni dohodki v zlati sredini kranjske občinske lestvice?«

»Res je. Vendar preden o tem spregovorim, moram tudi povedati, da imajo tudi številke svoja protislovja. Ko so nam bili po reformi znani prvi podatki gospodarjenja, smo začeli razmišljati, kako bi popravili osebne dohodke? Izračuni so pokazali, da bi lahko osebne dohodke v drugi polovici leta povečali nasproti prvemu polletju za 27%. Toda osebni dohodki dejansko nismo mogli povečati za takšen odstotek, ker smo bili

hkrati prisiljeni skrajševati delovni čas na 42 ur tedensko. Delavnik pa smo skrajševali, ker nam je za redno proizvodnjo 45 ur tedensko primanjkovalo surovin. Ravnali smo tako, da je bil volk sit in koza cela. Počenjati smo v bistvu protislovne stvari: zadržali vse zaposlene, skrajšali delovni čas in povečali dohodke kolikor smo mogli.«

»Po tem, kar ste povedali, je jasno, da je še veliko za delovanje, ki preprečujejo nagrajevanje po delu. Torej ključni za boljše nagrajevanje ne visijo v tovarnah?«

»Visijo in ne visijo. Res je, da nam letošnji devetmesečni rezultati omogočajo boljše delitev. Za osebne dohodke izdajamo trenutno 83,8%, za sklade pa 12,3% čistega dohodka. Razmerja smo nasproti lanskemu letu bistveno popravili. Lani je šlo v sklade samo 4% čistega dohodka. Seveda smo takšne proizvodne učinke

dosegli z manjšo proizvodnjo, vendar s kvalitetnejšim delom. Dohodek smo lahko povečali samo z izdelki, ki zahtevajo več dela.«

»Načelno govorimo, da osebne dohodke lahko povečujemo samo v primeru, da imamo pokrite z večjo delovno storilnostjo.«

»Takšno izhodišče je pravilno. Vendar praksa kaže, da se tega ne držimo. Po zbranih podatkih se je pri nas v tovarni delovna storilnost povečala v devetih mesecih letos za 5,4 odstotka, povprečni osebni dohodki pa so narasli od 39.600 dinarjev na 52.000 dinarjev. Verjetno za takšen porast nimamo zadostnega pokritja v storilnosti in so povečanje zahtevali drugi vplivi. Z osebni dohodki nismo zaradi splošne podražitve mogli ostati na mestu. V kranjski občini so izračunali, da so se v tem obdobju življenjski stroški povečali za 40%. S produktivnostjo in razpoložljivimi sredstvi za delitev osebnih dohodkov smo torej v tovarnah v precejšnjem zaostanku.«

Z. TOMAŽEJ

KUPCI S PRAZNIMI ŽEPI

Največ težav ima jeseniška železarna zaradi nenadnih prekinitev električnega toka ter zaradi nizkih zalog surovin, velik skrb pa ji povzročajo tudi kupci njenih izdelkov, ki plačujejo račune z velikimi zaostanki. Razlika med plačano in fakturirano realizacijo se je v avgustu npr. dvignila na 3,5 milijarde dinarjev, v primerjavi z 1,4 milijarde dinarjev, kolikor je znašala julija.

SODELAVCI PA TAKI!

V TAM Maribor zaostaja proizvodnja za planskimi predvidevanji zaradi zmanjšanje proizvodnje kamionov, odlitkov sive litine, barvstih kovin ter odkovkov. Vseh naštetih proizvodov pa proizvajajo v TAM manj zaradi slabe oskrbe z domačim reprodukcijskim materialom. Med kooperanti, ki ne izpolnjujejo svojih obvez, naštevajo podjetja: Sava Kranj, Munja Zagreb, Steklarna Pančevo, Prva petoljetka Trstenik, Železarna Ravne itd.

»PRIMER GARAŽNIH VRAT« V MONTAŽNEM PODJETJU CEVOVOD V MARIBORU — UVOD V UREJANJE MEDSEBOJNIH ODNOSOV

KADAR JE MERA POLNA

Minuli petek je disciplinska komisija centralnega

delavskega sveta montažnega podjetja Cevovod v Mari-

boru sodila sedmim vodilnim uslužbencem in dvema de-

lavcema zavoljo kršitve delovne dolžnosti.

Devetkrat je ta dan predsednik disciplinske komisije

Dečman ponovil uvodne besede pred zaslišanjem:

»Tovariš direktor je vložil proti vam tožbo, v kateri

vas obtožuje po 32. členu našega statuta. Zadeva vam

je znana. Zaslišani ste bili že v splošnem sektorju dne

20. septembra t. l. in takrat podpisali pred direktorjem

in vodjo splošnega sektorja tudi izjavo...«

OBTOŽNICA

Prekrški so hudi. Sedem vodilnih uslužbencev: tehnični vodja proizvodnje Lopatič, šef razvoja in montaže Gradišek, vodja tehnološkega oddelka proizvodnje Šramel, šef komercialne Roškar, šef nabave Pečnik, referent osnovnih sredstev Močnik, dispečer proizvodnje Tomažič, konstruktor Vitič in ključavničarja Smerdelj in Mesarič so privatno organizirali in sodelovali pri izdelavi 36 garažnih vrat. Obtožnica jih bremeni med drugim, da so izrabili uradni položaj, da so organizirali delo, nabavljali material in sklepali kupčije tudi med rednim delovnim časom, uporabljali osnovna sredstva podjetja, organizirali izdelavo proizvoda, ki sodi sicer v proizvodni program podjetja itd., itd. Obtožba je še toliko težja, ker je med njimi pet članov centralnega delavskega sveta, predsednik izvršnega odbora sandikalne podružnice, član upravnega odbora in člani Zveze komunistov.

ZADNJI ČLEN V VERIGI NEPRAVILNOSTI

Jožica Mik ič, predsednica delavskega sveta eponomske enote proizvodnje: »Leta in leta so se vrstile nepravilnosti. Samoupravni organi, politične organizacije v podjetju in izven njega so vedeli zanje. O njih so tudi razpravljali, vendar niso ničesar storili, da bi jih tudi odpravili. Razprave med vodilnimi uslužbenci so se tako stopnjevale, nastajali so tabori. Posledice so tu. Ekonomske enote so odtrgane druga od druge, strokovna vodstva med enotami se ne razumejo. Skupnih interesov v podjetju ni. Kako tudi naj bodo, ko pa čutimo na vsakem koraku, v vsakem forumu, celo v organizaciji Zveze komunistov, tri skupine. Ena, ki drži z direktorjem, druga, ki mu nasprotuje, in še »nevtralna«, ki pa žal ni vselej najmočnejša. Ves čas gospodarske reforme trošimo sile z medsebojnim obračunavanjem. Vsi pa obču-

timo, da bi morali skupno poprijeti za boljše gospodarjenje.« Zadeva okoli »garažnih vrat« je sicer zadnji člen v verigi številnih nepravilnosti. O večini primerov kolektiv ni seznanjen.

Razprava je bila skopa, delavci niso izrekli nezaupnice članom samoupravnih organov.

»TO SO NAŠI SEFI«

Milan Tuš, varilec v ekonomski enoti proizvodnje: »Med seboj smo se že pogovarjali, da takšni ljudje ne sodijo v samoupravne organe. Ampak, to so naši šefi. Danes bom nekaj rekel proti svojemu šefu, jutri pa mi lahko vrne. Seveda ni bilo prav, kar so počeli. Delali so privatna garažna vrata, mi smo pa v proizvodnji stali, ker ni bilo dela. Pa reci kaj, ko naša beseda nič ne zaleže. Povedal vam bom primer: sem v komisiji za delitev osebnih dohodkov. No, saj ne vem, če sem še. Razrešil me še ni nihče. Vabil je za sestanek pa tudi ni bilo že lep čas. V komisiji sem večkrat povedal, da je potrebno enakovredno delo enako vrednotiti. Še danes ni nič drugače. Delamo razlike — ne vem zakaj.«

Ivan Pušnik, strojni ključavničar v proizvodnji: »Okoli garažnih vrat je težko reči kaj do-

Kdo si pa upa zoper šefa kaj reči, če veš, da ostane na svojem položaju? Naj razsodijo disciplinska, centralni delavski svet in drugi forumi, saj so to naši voljeni predstavniki. No ja, centralni delavski svet bo težko kaj rekel, ko pa je kar pet članov zapletenih v »garažna vrata«. Naša dva, Mesarič in Smerdelj, sta malo kriva. Delala sta to, kar so jima šefi rekli. Poleg tega pa sta izrabila za to delo še del rednega dopusta. Nihče med nami pa ne bi odklonil dela, če lahko dodatno zaslužijo. Vem pa, da bi lahko v podjetju več zaslužili, če bi boljše organizirali delo. Poznam konkurenčna podjetja, ki delajo ceneje, pa delavci več zaslužijo.«

NAPRAVILI BOMO RED

Inženir S. Jovanović, predsednik centralnega delavskega sveta: »Karkoli bi rekel v zvezi z afero okoli garažnih vrat, bi pomenilo preudiciranje odločitve disciplinske komisije, ki pa še ni izrekla zadnje besede. Na dosedanjih sejah smo se v košljivih zadevah vedno težko zedinili, ker so posamezniki vlekli po svoje. Jaz sem kos proizvodnim problemom, nisem pa kos raznim spletkam. Kakšna je rešitev? Bolje, da vam ne povem. Toda nesoglasja škodujejo vsemu kolektivu, poslovanju in posameznikom. Nekateri v podjetju celo menijo, da je afera z garažnimi vrati maščevanje direktorja za to, kar je bilo prej. Naj bo tako ali drugače, ni dobro, da obesimo to na veliki zvon. Pričakujemo novega direktorja in s tem pisanjem nam boste napravili medvedjo uslugo...«

Pavle Vasiljič, sekretar osnovne organizacije Zveze komunistov: »Drži, da medsebojni odnosi, zlasti med ekonomskimi enotami in strokovnim vodstvom niso dobri. Rezultati decentralizacije poslovanja v ekonomskih enotah so pokazali, da to ni bilo dobro pripravljeno. Kajti bistvo problemov je v nesoglasju med ekonomskimi enotami. Nesoglasja občutimo tudi v osnovni organizaciji Zveze komunistov. So tri skupine. Ne bi jih rad imenoval. Vesel sem, da smo se vendar na zadnjem sestanku osnovne organizacije končno sporazumeli. Svoj del naloge smo opravili. Kaznovali smo krivce in priporočili tudi drugim organizacijam in samoupravnim organom, da ukrepajo po svoje. Čutim, da so se stvari premaknile in da bomo končno napravili red. To pa je tudi že skrajni čas, kajti analize nam kažejo, da zavoljo nesoglasij in nepravilnosti naša produktivnost močno pada.«

»Garažna vrata«, kot imenujejo na kratko zadnji prekršek v Cevovodu, pomenijo hkrati zadnji kanec v mero nepravilnosti in razrahljanih medsebojnih odnosov. Mera je zvrhana. Njeno vsebino bodo morali pogoltniti vsi tisti, ki so jo minula leta neodgovorno polnili. — Takša je odločitev tristočlanskega kolektiva.

I. VRHOVČAK

Samokritika

točili, da se akcija za nagrajevanje po delovnem učinku ugodno razvija. Tak način nagrajevanja že prinaša pozitivne rezultate, o čemer tudi govore izjave tovariša iz Starega mesta, zlasti pa njegovo izvajanje o novem načinu delitve osebnih dohodkov v podjetju KIKOM. O podrobnostih tega načina nagrajevanja bomo še poročali.«

Drugi novinar, ki je bil član redakcije republiškega dnevnika, je napisal komentar:

»Prizadevanja za uvedbo stimulativne delitve osebnega dohodka so vedno bolj imperativ našega družbenega in političnega napredka. Med podatki iz različnih krajev, ki jih je zbralo naše uredništvo v zadnjem obdobju, lahko omenimo predvsem občino Staro mesto in vse njene težnje, da bi delo postalo edino merilo pri oblikovanju in delitvi osebnih dohodkov, o čemer tudi pričajo nedavne izjave predstavnika te občine na »bazenski« sindikalni konferenci, zlasti pa glede delitve v podjetju KIKOM, kjer je delovni kolektiv porabil za razpravo o tem problemu največ delovnih ur in celo nadur.«

Tretji novinar, ki pa je deloval v republiškem tedniku, je napisal reportažo.

»Tovarna je stara in vsa siva, tudi hiše so stare in njihov kraj so že pred 418 leti imenovali za trg. Vendar pri njih kljuje novo življenje, ki se vedno bolj zavzeto vključuje v naš splošni socialistični napredek in ki je — v zadnjem času — to tudi dokazalo z novostmi na področju delitve osebnega dohodka. Te novosti pa — naj omenim samo občino Staro mesto, še zlasti pa podjetje KIKOM — zagotavljajo večji družbeni in materialni interes slehernega proizvajalca, ki je, seveda, hkrati tudi upravljač in ki se mu s tem odpirajo še neslutene možnosti napredka.«

Nekaj dni kasneje, ko so časopisti objavili vse te tri različne novinarske zvrsti, je bil v podjetju »KIKOM«, največji delovni organizaciji v občini Staro mesto, sestanek delovnega kolektiva, na katerem so proizvajalci razpravljali o delitvi svojega sklada osebnih dohodkov.

Bilo je na plačilni dan.

In so govorili:

»Nihče med nami nikoli ni rekel, naj bi delili samo 80 % osebnih dohodkov. Ko smo na referendumu glasovali za nov pravilnik o nagrajevanju, smo rekli, naj bi vsak izmed nas dobil T + NT + GDES + GDP — nikoli pa nihče ni dejal, da bi lahko dobili 80 % naših plač. Kaj nam pomagajo merila, če pa nismo...«

Bil je zelo »huden« sestanek.

Novinarji pa nismo pisali o njem.

JANEZ VOLJČ

Po starih ali novih kolesnicah?

Problemi planiranja so že lep čas v ospredju zanimanja številnih podjetij na Slovenskem. Tudi v nekaterih zasavskih delovnih organizacijah se zdaj, ob uveljavljanju gospodarske reforme, vnamajo zanimive razprave o tem pomembnem vprašanju. Mnenja in pogledi so različni, vsem pa je skupno izhodišče: kako v prihodnjem obdobju doseči kar najboljše gospodarske rezultate. Gospodarstveniki, zlasti ekonomisti, trdijo, da po starem ne bo šlo več, da bo treba tudi v sistemu planiranja izvesti temeljito reformo, skratka ubrati nove poti in skušati začeti uveljavljati celo novo metodologijo planiranja.

Kaže, da je eno izmed bistvenih vprašanj planiranja za prihodnje obdobje v problemu trga. Trg ima po mnenju vodstev delovnih organizacij v Zasavju čedalje odločilnejšo vlogo, težave pa so v tem, da ta trg ni kdo ve kaj raziskan. Zato je analitično raziskovanje trga ena izmed osrednjih nalog, ki ji kaže posvetiti izdatnejšo skrb, kot doslej. Res je namreč, da je vsako realnejše planiranje brez dobrega poznavanja tržišča skoro nemogoče.

Dodatna skrb pri sedanjem planiranju je nedvomno tudi pomanjkanje reprodukcijskega materiala. Vrsta delovnih organizacij, zlasti tiste, ki se ukvarjajo z izdelovanjem različnih kovinskih izdelkov, se zdaj, skoro pred koncem poslovnega leta, nečesar ne vedo, kje in kako se bodo oskrbovale s surovinami, kje bodo dobile železo, jeklo, kable in podobno. Koncepti razvoja nekaterih panog še niso niti približno jasni. Tako rudniki se zdaj ne vedo, kolikšne bodo potrebe premoga v prihodnjem obdobju, zlasti prihodnje leto. Ni dvoma, da je v takih pogojih vsakršno realno planiranje povsem nemogoče.

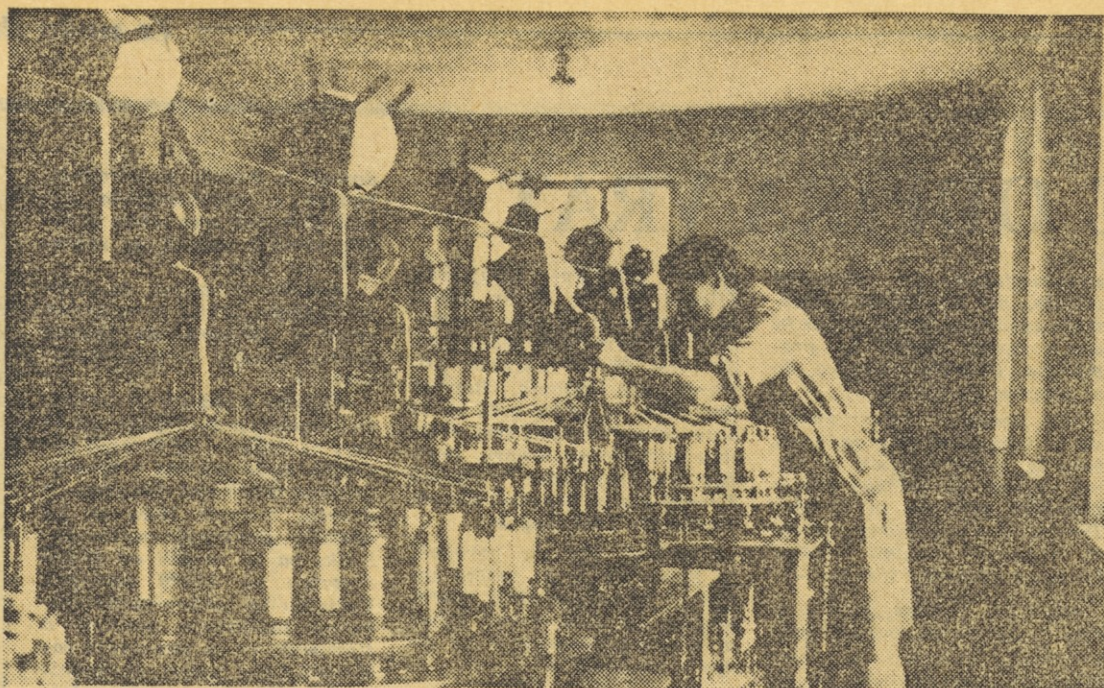
Resne razprave so tudi o metodologiji planiranja. Vrsta vprašanj s tega področja je neresena. Zanimivo je tudi to, da delovne organizacije niti ne razpolagajo z nomenklaturo proizvodov, ki jih danes izdelujemo pri nas, in se morajo še venomer posluževati starega, dosluženega almanaha — tam neke iz leta 1947.

To so seve nekatera vprašanja, o katerih razpravljajo v številnih zasavskih delovnih organizacijah. Vrsta drugih, zelo pomembnih, ostaja ob strani. To velja na primer za vprašanje planiranja v pogojih samoupravljanja. Stvari se zapletajo že ob osnovnem vprašanju, kako v bodoče dejansko pritegniti organe samoupravljanja k planiranju in seve sprejemanju planov. Dosedanje, več ali manj formalno pritrjevanje ob sprejemanju letnih planov ne vodi nikamor. Sicer pa je res pomisleka vredno vprašanje, ki je bilo zastavljeno že neštetokrat, namreč, kako naj, denimo, neki delavski svet na enem samem zasedanju spreminja letni plan, ki so ga strokovne službe proizvajale morda več tednov oziroma mesecev?

Nič manj aktualno je vprašanje usklajevanje planov z občinskimi družbenimi načrti. Včasih je bilo to na moč enostavno. Skoro po pravilu so občine sestavljale mnogo bolj »napete« plan, kot smo temu rekli v vsakodnevem žargonu. In ker se podjetje in občina navadno nista mogla sporazumeti, smo imeli dvojni tir: plan podjetja in plan občine. Na koncu leta je obveljala nekakšna »sredina«. Toda zdaj hočemo planiranje postaviti na mnogo bolj realne osnove. Skrivanje rezerv, bodisi na tej ali oni strani, nima praktično več nobenega smisla.

Zavoljo vsega naštetega je seveda ostalo odprto vprašanje, ali planirati po starem ali novem načinu, po starih, ali novih kolesnicah? Zdi se, da pa kljub temu ni dvoma, da po starem ne gre več. Bržčas imajo prav vsi tisti, ki menijo, da kaže upoštevati številne izkušnje neposrednih proizvajalcev, ki dan za dnem živijo v neposrednem delovnem procesu in poskusiti začeti planiranje v delovnih enotah. V tem primeru pa gre očitno za domalega vsakdanje planiranje, ki naj bi se uveljavilo kot metoda dela. Sicer pa: problem je odprt, to pa pomeni, da bi sleherno posploševanje malo koristilo.

MILAN VIDIC



V TOVARNI ČIPK IN VEZENIN na Bledu so v zadnjih dveh letih povečali proizvodnjo skoraj za petkrat. To sta jim omogočila predvsem modernizacija proizvodnje in izpopolnjevanje tehnoloških postopkov. Povečanje proizvodnje in hkrati produktivnosti pa je omogočilo tudi zaposlenim solidne dohodke, saj so v novembru znašali povprečno že 79.000 dinarjev. Na sliki: kvalificirana delavka FRANCKA REPE upravlja 30 strojev za klekljanje čipk

V TOVARNI ČIPK IN VEZENIN NA BLEDU PRAVIJO:

»PROIZVAJALI BI ŠE VEČ IN BOLJŠE, ČE...«

Če je kdo od delavcev še pred tremi leti komu zaupal, da je zaposlen v tovarni čipk in vezenin na Bledu, je ta skomignil z rameni in vprašal: »Kakšna tovarna pa je to, prvič slišam o njej?«

Tovarna s 180 milijoni bruto produkta res ni bila prava tovarna, čeprav se je tako imenovala. Obrtniška proizvodnja in stari stroji maloštevilnemu kolektivu z 80 zaposlenimi niso omogočali napredka. Kaj torej storiti? Kolektiv je bil pred odločitvijo: ali vrata tovarne zapreti, ali vztrajati naprej in proizvodnjo modernizirati.

Kolektiv se je odločil za slednje!

»Pred poldrugim letom smo za lastnim denarjem začeli tovarno rekonstruirati in graditi nove proizvodne prostore,« je začel pripovedovati direktor tovarne MIRO ROZMAN. »Številno zaposlenih smo v poldrugem letu povečali na sto osemdeset in letos v desetih mesecih dosegli že nad milijardo dinarjev bruto prometa, čeprav smo si v letnem načrtu zastavili cilj: devetsto milijonov dinarjev...«

»Kako vam je v kratkem času uspelo skoraj za petkrat povečati proizvodnjo?«

»Modernizirali in avtomatizirali smo proizvodnjo. Tista dela, ki smo jih še pred nedavnim opravljali ročno, jih opravljamo zdaj s stroji. Razen tega smo vezilne stroje opremili s posebnimi napravami in s tem delavke psihično precej razbremenili. Signalne naprave sproti opozarjajo, če se nitka utrga... Sedaj lahko delavke bolj pazijo na kvaliteto... Pojdiva pogledat, kako to gre...«

Z direktorjem sva šla med stroje, k delavkam, ki delajo že v novih proizvodnih prostorih. Mimogrede povedano, so jih zgradili za komaj 40 milijonov dinarjev. Zelo poceni, kajne? Ko sva z direktorjem prišla v proizvodno halo, kjer je teklo 96 čipkarskih strojev, sem bil nemalo začuden, ko sem ob strojih zagledal samo tri delavke... Na eno delavko pride več kot 30 strojev.

»Kaj ste torej še storili, da ste v kratkem času toliko proizvedli?«

»Bolj pazimo na kvaliteto izdelkov. Zanj imamo prilagojen tudi pravilnik o nagradenju. Čim manj naredi delavka napak pri proizvodnji čipk, tem debelejša je ob mesecu kuverta... Nikoli si nismo mislili, da bi lahko proizvajali tudi zračne čipke, kar je doslej največji dosežek v tovrstni proizvodnji.

Prodajamo jih celo v Nemčijo in Svico. Letos smo na primer v Nemčijo prodali petdeset tisoč ženskih bluz!

Medtem sva z direktorjem že prišla v njihovo pripravo dela, kjer snujejo nove vzorce.

»Poglejte tale stroj! Se pred dvema letoma ga nismo znali uporabljati. Danes pa...«

»Danes pa na njem lahko izdelamo najsodobnejše vzorce čipk,« je nadaljevala STANKA ZUPANC, ki dela v razvojnem oddelku. Precej ur in potrpljenja je potrebno, da nastane nov vzorec. Skoraj nič slabši, kot bi ga ročno sklajkvala dobra žirovska čipkarica. Seveda za to ni potreben samo stroj marveč ob njem tudi strokovnjak.

Eden takih strokovnjakov je Stanka Zupanc.

Pristavila je še: »Čim lepši je vzorec, bolj gre v denar.«

»Koliko pa zaslužite z vašim delom?«

»Tudi do sto trideset tisoč dinarjev.«

Mimogrede naj povemo, da

je v novembru znašal povprečni osebni dohodek že 79.000 dinarjev. Pridne delavke zaslužijo nad 90.000 dinarjev. Toda tako visoki osebni dohodki niso plod razmeroma visokih cen izdelkov, ki jih dosega tudi na tujem trgu, marveč odraz visoke produktivnosti. V Tovarni čipk in vezenin na Bledu pa z vsem še niso zadovoljni. Tehnik in obratovdja VIKTOR VELIKONJA pravi:

»Proizvajali bi lahko še več in boljše, če ne bi dobivali od naših predilnic tako slabe česane preje...«

Skoraj razjezil se je:

»Pomislite, upražamo isto prejo, ki jo naše predilnice najprej izvozijo. Veste, za naše izdelke mora biti preja najboljša...«

»Pa ste vsaj posredovali, da se ne bi dogajale take stvari?«

»Saj nič ne pomagamo...«

V blejski tovarni čipk in vezenin bi potemtakem delali lahko še boljše, če bi imeli dober material. MILAN ŽIVKOVIC

Ali veste...

...da so se po oceni ljubljanske komunalne banke stanovanjski skladi 17 občin, ki sodijo v denarno-poslovno območje te banke, prezadolžili za okoli 25 milijard dinarjev.

...da je obseg investicij v naši republiki do konca septembra, v primerjavi z istim obdobjem lani, upadel za 5,6% (lani smo investirali v devetih mesecih 183,8 milijarde dinarjev, letos pa 173,5 milijarde), pri čemer pa seveda ni upoštevano zvišanje cen, kar realni obseg investicij v resnici bolj znižuje, kot je mogoče izraziti z odstotnim znižanjem.

...da sta v grosupeljski občini le SGP Grosuplje in Agrokombinat Grosuplje razmnožila svoja statuta za vse člane delovnega kolektiva, druge gospodarske organizacije v tej občini pa imajo le po nekaj izvodov statutov in še to ponekod v predalih vodilnih mož,

...da je tovarna perila

Labod iz Novega mesta lani izvozila za 72.000 dolarjev svojih izdelkov, letos jih bo predvidoma za 200 tisoč dolarjev, prihodnje leto, ko bo začela obratovati še tovarna v Krškem, kjer bodo dnevno proizvedli 10 tisoč srajc pa že za 1 milijon dolarjev.

...da je direktorja novomeškega gostinskega podjetja Kandija Jožeta Tomljeta novomeško okrožno sodišče zaradi zlorabe uradnega položaja obsodilo na leto in šest mesecev zapora pogojno za dobo treh let, ni pa mu nihče prepovedal opravljati še naprej funkcije direktorja.

...da šele v zadnjem času v praksi spoštujemo razsodbe sodišč, ki posameznim vodilnim delavcem za določeno dobo prepovedo opravljanje dolžnosti. Po podatkih iz sodnih evidenc pa je v slovenskem gospodarstvu zaposlenih okoli 1500 oseb, ki so jim sodišča v prejšnjih letih izreкла tako kazni, pa so »zaradi pomanjkanja kadrova« vseeno ostali na istih ali podobnih dolžnostih.

Reforma je tu, ampak...

Potrošniki, spremenite okus!

Predstavniki lesno predelovalne industrije tožijo, da so v mesecih reformiranega gospodarjenja zašli v resne škrpice. V skladiščih imajo izdelkov do stropa. Tudi lesni trgovci se prek tiska in na druge načine pritožujejo čez nove gospodarske ukrepe: — Pohištvo, ki smo ga doslej proizvajali, je obležalo v skladiščih, ker ga trg odklanja, za nakup okusnejšega pa nimamo denarja... Šele, ko se bomo znebili zaloga, to je oddalili zamrznjena obratna sredstva, bomo lahko pomislili na naročila.

To jadikovanje mi je končno seglo v srce. Kot potrošnik, ki že leta nimam »zadovoljenih potreb po opremi kuhinje«, ker ne stanujem v družbenem stanovanju, sem sklenil po svojih močeh pomagati lesno predelovalni industriji iz zagate. Obiskal sem specializirano trgovino s pohištvo, ki smo jo odprli ob letošnjem 29. novembru v prenovljenih prostorih nekdanje Na-me ob ljubljanskem Tromostovju, in se po ogledu vsega razstavljenega lesnega bogastva odločil: — Prosim za poltretji meter serijskih elementov, belih visečih omarič tipa »Velenje«. Visoka cena 44.000 dinarjev za meter dolžine me še ne moti toliko, kolikor vegavost in to, da omarice niso prebarvane. Vendar, drugih boljših domačih nisem videl, zato bi vzel kar te! Pa še to delovno mizo z ultrapasom...

»Prodano in razprodano!« je presekala moj monolog prodajalka.

Velikoserijska proizvodnja, za katero se vsi vprek bojujemo v poživilni poreformni dejavnosti, vendar ne more biti razprodana v nekaj dneh, odkar je trgovina odprta, mi je šlo skozi glavo. »Razumem, tovarišica, v skladišču najbrž nimate več teh elementov. Ker pa prav takšne svetle iščem že lep čas po trgovinah, bi si jih hotel zagotoviti z naplačilom. Prosim, koliko naj vplačam?«

»Naplačila smo ustavili, ker imamo obljubljenih samo še kamion teh elementov, za naprej pa ne vemo, kako bo...«

Potem, ko je šla po vodi možnost, da bi pomagal lesno predelovalni industriji iz zagate z nakupom visečih kuhinjskih omarič, sem se odločil, da ji bom pomagal na drug način, z nakupom jedilne mize z ultrapasom in stolom, kar tudi potrebujem. Obiskal sem skladišče kovinskega pohištva tovarne Jadran iz Zagreba v Domu TV Partizan v Trnovem in rekel: »Rad bi mizo in stole v sivem.«

»Nemogoče! Kompletno garnituro imamo v drugih barvah, v sivi pa ne! Pravzaprav — miz že dolgo časa nimamo, stolov pa je nekaj...«

»Zakaj pa miz ne naročite?«

»Če bi jih naročili dvajset, bi nam jih poslali dvesto, kakor vidite, pa imamo že sedaj skladišče tako natrpano, da ne moremo do pohištva. Prodaja zaostaja, zato pa tudi nimamo denarja, da bi naročili tiste kose pohištva, po katerih ljudje sprašujejo.«

»Kdaj pa lahko pridem povprašat za kuhinjsko mizo in stole?«

»Do novoletne inventure ne, kaj bo pa kasneje, pa tudi ne vemo, ker moramo najprej razprodati te zaloge...«

Na takšen način, z nakupom tistih izdelkov lesno predelovalne industrije, ki jih človek potrebuje, torej ni mogoče pomagati tej gospodarski panogi. Kdor ji hoče nesebično pomagati, mora spremeniti svoj okus: kupi naj kuhinjsko mizo z rdečim ultrapasom in zelene stole zraven. Pa tudi stari stanovanja bi kazalo prezidati tako, da bi se stene povsem prilegle nepobarvanim stranicam visečih omarič. Druge rešilne poti za lesno predelovalno industrijo ne vidim. Edini recept za ozdravitev bolezni, ki jo tare, je: ker nima posluha za okus potrošnikov, moramo pač potrošniki spremeniti svoj okus!

»Pred svojim pragom pometamo, toda...«

Kako oddajamo pri nas gradbena dela, je znano: investitor razpiše licitacijo, gradbena podjetja pošljejo ponudbe, delo pa dobi tisti, ki je najcenejši ali pa domače »občinsko podjetje« — kakor kaže praksa licitacij v zadnjem času. Na tujem pa gradbenih del še malo ne oddajajo tako »med brati« in »po domače«. Konkurenca je ostra! Na licitaciji uspe resnično najcenejši ponudnik za prevzem del, takšen, ki zna delo res tako dobro organizirati, da ga lahko poceni opravi. Prevzemnik del mora imeti na voljo tudi dovolj kapitala, s katerim lahko poseže vmes, če dela zaradi nepredvidenih okoliščin potekajo počasneje, kot bi morala po pogodbi. Če prevzame delo na tujem sam, si lahko nakopije nepremostljive težave.

Vse to, kar smo zapisali, dobro vedo slovenska gradbena podjetja, zato ni nobeno želelo sodelovati pri licitaciji za izgradnjo naselja Barče v Libiji samostojno, ampak se jih je šest združilo, posredovanje pa zaupalo Rudisu iz Trbovelj, organizaciji, ki je uradno registrirana za ta posel. Podjetja so skupno pripravila vse tehnično dokumentacijo za udeležbo na licitaciji, njihovi predstavniki pa so odpotovali v Libijo, ker so bili trdno prepričani v uspešen izid licitacije.

Toda na licitaciji niso mogli sodelovati. Zakaj ne? Zato ne, ker ni v Libijo pravočasno prispelo potrdilo o garanciji, ki jo mora dati Jugoslovanska investicijska banka investitorju za vsako gradbeno podjetje, ki hoče sodelovati na licitaciji v inozemstvu. Potrdilo o garanciji pa ni pravočasno prispelo v Libijo zato, ker je Rudis prepozno poslal tej banki potrebno dokumentacijo. Povrh je dokumentacija v zvezi z licitacijo pet dni potovala v Beograd, pa tudi administrativna služba v banki je ukrepala »po polžje«.

Zaradi administriranja in gospodarske neelastičnosti smo torej izgubili delo v Libiji in — trdne devize.

Ni dovolj, če gradbena podjetja pometajo le pred svojim pragom, ta primer kaže, da tudi »zunaj« in »zgoraj« potrebujejo metlo.

V. B.

Stara navada — železna srajca

Na carini že dva meseca stoji električna lokomotiva ZTP Postojna in potrpežljivo čaka, da pridejo njeni lastniki ponjo.

Bojda to podjetje vsakemu novemu stroju, ki ga uvozi iz Italije, privoščni na meji vsaj štirinajstdnevni, včasih pa tudi trimesečni počitek in odšteva temu ustrezno ležarino.

Ni pa jasno, čemu tolikšna velikodušnost. Lastniki trdijo, da sploh niso velikodušni in da bi stroj — zlasti po gospodarski reformi — takoj odpeljali čez mejo, če bi imeli denar za carino... 100 milijonov dinarjev... In se jezijo na banko, ki jim noče posoditi denarja, na naša podjetja, ki se vedno bolj poslužujejo avtomobilov in tako zmanjšujejo železniški promet in dohodke ZTP in na carinske predpise, po katerim morajo odšteti za uvoz električnega stroja 20 milijonov več, kakor plačajo tistim, ki so ga izdelali. Stane namreč okoli 80 milijonov dinarjev...

»Električnih lokomotiv pri nas nihče ne izdeluje,« pravijo, »čemu potem tolikšna carina? Govorimo o enotni gospodarski politiki, govorimo o tem, da je električna vleka cenejša kot parna, carina pa jo maha po svoje.«

Samo nekaj zamolčijo:

Čemu kupujejo nove stroje, če se tisti, ki jih imajo, niso povsem izkoriščeni? Morda pa se tega niti ne vprašajo, kajti odgovor na to vprašanje bi vse njihove trditve postavil na — glavo...

MED ŠTIRIMI OČMI

Kmetijska zadruga iz Cerknice izvažata tudi živino v Italijo. Jugobanka je zadrugi predpisala, da mora živino izvažati po 380 lir za kilogram žive teže.

»Toda, ko je cerkniška zadruga ponudila italijanskemu kupcu živino po 380 lir za kilogram žive teže, se

ta s ceno ni strinjal,« je ondan na sestanku političnega aktiva v Cerknici povedal direktor zadruge JOŽE TELIC.

»Dam vam 350 lir za kilogram,« je ponudil Italijan.

»Prav, tudi ta cena nam ustreza,« je preračunal di-

rektor zadruge in o tem obvestil Jugobanko.

Toda v Jugobanki so rekli:

»Nemogoče, samo po 380 lir za kilogram lahko izvažate... če ne, pa nič!«

In tako Cerkničani niso mogli izvoziti približno 500 glav živine. M. Ž.

Pred nekaj dnevi je bil dan v javno razpravo osnutel splošnega zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje. Iz osnutka ni razvidno, kako bo v prihodnje urejeno financiranje osnovnega splošnega izobraževanja odraslih. To področje je glede financiranja najbolj neurejeno in je v tem tudi eden izmed vzrokov, da se odrasli ne vključujejo v večjem številu v tovrstno izobraževanje.

Stališča o osnovnem splošnem izobraževanju odraslih, ki jih je izoblikoval Republiški svet sindikatov, so bila poslana vsem občinskim sindikalnim svetom z namenom, da le-ti spodbudijo odgovorne samoupravne organe in službe, da se bodo zavzeli za načrtno reševanje te problematike, za koordinirano prizadevanja in za zagotovitev potrebnih sredstev. Razprave v obci-

Financiranje osnovnega splošnega izobraževanja odraslih

nah, ki so se že pričele, niso povsod dovolj poglobljene, kar dokazujejo nekatere rešitve. Omenim naj samo eno takšno rešitev, ki je po mojem mnenju nesprejemljiva, in sicer: zaposlene naj bi spodbudili k osnovnemu in strokovnemu izobraževanju tako, da bi delovne organizacije vsem, ki glede na delovno mesto nimajo ustrezne izobrazbe, odvzele 10 % osebnega dohodka (od »fiksne« delovne plače) in ta sredstva namenile za njihovo izobraževanje. Takšna rešitev je precej dvomljive vrednosti. Osebnih dohodkov zaposlenega je rezultat njegovega vloženega dela in če je nagrajevan po storilnosti, potem je njegova izobrazba tisti čim, ki mu pomaga oziroma omogoča, da lažje, kvalitetneje in učinkoviteje opravi svoje delo in zagotavlja aktivnejšo udeležbo v samoupravljanju. Posameznik, ki zaseda delovno mesto in nima ustrezne izobrazbe, občuti to pri svoji storilnosti, kar pa naj bi se seveda tudi odražalo v njegovem osebnem dohodku. Delovne organizacije morajo poiskati ustrezne rešitve, da se bodo zaposleni najlažje in najceneje izobraževali ob delovnem mestu. Dokler niso zagotovljeni minimalni pogoji za osnovno izobraževanje zaposlenih, tako dolgo tudi takšni ukrepi ne morejo izboljšati stanja. Avtomatsko odzemanje sredstev za izobraževanje od osebnega dohodka posameznika ne more delovati spodbudno v tem smislu, da bi ta posameznik občutil potrebo po pridobivanju znanja — izobrazbe. Sili ga le k kampanjskemu pridobivanju »spričeval«, da zadovolji predpisom in ostane na delovnem mestu, ki ga zaseda.

Osnovna splošna izobrazba je gotovo temelj slehernega strokovnega izobraževanja in tudi osnova za vključitev posameznika v samoupravni mehanizem. Pravica slehernega državljana je, da si pridobi osnovno izobrazbo. Družba pa mu mora, ker je to v njenem interesu, omogočiti realizacijo te pravice tudi v primeru, kadar posameznik iz objektivnih, pa tudi subjektivnih vzrokov ni uspel realizirati te pravice v času rednega šolanja. Dolžnost družbeno-politične skupnosti (pri tem mislim občine) in delovne organizacije je, da za osnovno izobraževanje odraslih, zaposlenih zagotovita pretežni del finančnih sredstev, le minimalni del stroškov za svoje šolanje pa naj nosijo posamezniki.

F. POLAK

... V samoupravnih splošnih aktih delovnih organizacij, ki urejajo načine in organizacijo izobraževanja in štipendiranja zaposlenih, je treba zagotoviti take rešitve in načela, ki bodo omogočala celovito izobraževanje vseh zaposlenih in stimulirala posameznike, da

bodo ob delu stalno izpopolnjevali in širili svoja znanja ter sposobnosti...

... Slušatelji naj prispevajo le tolikšen del, ki bi stimuliral in usmerjal posameznika k resnem študiju...

(Iz priporočila Prosvedno-kulturnega zbora skupščine SRS, ki ga je zbor sprejel na seji 30. junija 1964. leta)

O D L O M E K

IZ DIALOGA

Mala skupščinska tribuna

Na 26. seji Prosvedno-kulturnega zbora Skupščine SRS se je v okviru razprave o izvajanju priporočila tega zbora o nalogah na področju izobraževanja odraslih razvil zanimiv dialog. O TEM, ALI NAJ IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V OSNOVNIH ŠOLAH FINANCIRA IZKLJUČNO DRUŽBA, ALI NAJ PRISPEVAJO ZA TO ŠOLANJE UČENCI, ODRASLI SAMI. O TEM, ALI NAJ OSEBNI PRISPEVEK TUDI SICER PRI VSEH OSTALIH OBLIKAH IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH POSTANE POGLAVITNI VIR FINANCIRANJA.

Vprašanje je prvi zastavil poslanec JOŽE SMOLE. Predlagal je, da pri izobraževanju odraslih v osnovnih šolah na prvo mesto postavimo finančne obveznosti tistega, ki redne šole ni končal. Po ustavi je imel pravico do obveznega brezplačnega osemletnega šolanja. Ne zdi se mu prav, da bi družba vsem tistim, ki te šole niso dokončali, krila celotne stroške šolanja v oddelkih za odrasle. V stališčih republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, ki so jih predložili poslancem, so našli viri financiranja izobraževanja odraslih: skladi za šolstvo, namenski prispevki zainteresiranih delovnih organizacij in prispevki učencev ter druga sredstva. Tov. Smole je dejal, da po njegovem mnenju prispevki posameznikov sodijo na prvo mesto. Družba je sicer močno zainteresirana, da razširjamo izobraževanje. Vendar pa to ne pomeni, da morajo stroški izobraževanja odraslih bremeniti izključno njo. Dejal je, da so se v razpravah slišala celo mnenja, da ni prav, da mora posameznik toliko participirati za šolnino. »Mnenja sem,« je dejal, »da mora biti vedno večja tudi osebna udeležba pri pokrivanju stroškov dopolnilnega šolanja in izobraževanja. Ta politika je bila javno postavljena tudi na VIII. kongresu ZKJ in z njo v zvezi je logično tudi to, da vsak osebno prispeva pri stroških svojega dopolnilnega izobraževanja. Zdi se mi, da je to načelno vprašanje in bi bilo

treba slišati, kakšnega mnenja smo pravzaprav glede financiranja izobraževanja odraslih, konkretno tudi glede financiranja izobraževanja odraslih v osnovnih šolah.

Naslednji, ki se je med svojo razpravo ustavil ponovno ob tem vprašanju, je bil poslanec DANILO ZAVADLAV. Dejal je, da se strinja s poslancem Smoletom glede finančnega prispevka posameznika pri osnovnem šolanju za odrasle. Zavzemal se je za to, da bi kandidati v pretežni meri sami plačali šolnino, ker je po njegovem mnenju največkrat malomarnost kriva, da redne šole niso dokončali. Drugače pa je sodil glede financiranja vsega ostalega dopolnilnega izobraževanja odraslih. Ker je to predvsem v interesu podjetij, naj bi predvsem le-ta tako izobraževanje finančno omogočila.

Tretji, ki je o tem med drugim spregovoril, je bil poslanec AVUGST VIZINTIN. »Tovariša Smoleta bi rad vprašal,« je dejal, »ali misli, da so res samo učenci krivi, da niso končali osnovne šole. Na prejšnjih sejah zbora smo o tem veliko razpravljali. Podatki govore o tem, da ni tako. Mnogi niso imeli teoretične možnosti, da bi končali osemletko. Zanimalo bi me, kolikšen odstotek otrok je v zadnjih dvajsetih letih v Sloveniji imel praktične možnosti končati osnovno šolo. Celo v naši, ljubljanski občini Moste, 20 do 30 % otrok ni imelo niti teo-

retičnih možnosti končati osemletko. In dalje, kaj imamo od tega, če delavca ne izobrazimo? Skodo imamo predvsem mi vsi skupaj. Nisem pa proti, da posameznik nosi tudi del stroškov za izobraževanje.

V razpravo je posegla tudi predsednica Zveze delavskih univerz tov. TILKA BLAHA. Opozorila je, da ne bi smeli prezreti, da zaposleni, ki se izobražujejo, ne prekinjajo delovnega razmerja in da med svojim šolanjem tudi že ustvarjajo narodni dohodek.

Zadnji, ki je govoril o tem problemu, je bil predsednik zbora tov. IVO TAVČAR. Dejal je, da resnično ne gre izenačevati izobraževalnega dela z mladino od sedmega do petnajstega leta, ki je po ustavi ne le brezplačno, temveč tudi obvezno, z vsem ostalim izobraževalnim delom. Za vse ostalo šolstvo velja, da je neobvezno in ni še rečeno, da mora biti za posameznika tudi vedno brezplačno. Tisti, ki organizira izobraževanje v šoli ali izven nje, pa naj bo to občina, delovna organizacija ali družbena organizacija, se mora kot ustanovitelj o vsem tem odločiti, upoštevajoč seveda tudi realne finančne zmogljivosti. Odločiti se mora o tem, kakšno izobraževalno delo je potrebno, komu, za koga naj bo brezplačno, kdaj pa naj tisti, ki se izobražuje, tudi sam kaj prispeva. »Tu ni tako preproste rešitve,« je dejal. »Ali — ali. Ali samo tako, ali samo drugače. Možnih je več rešitev, odvisne pa so od dejanskih potreb, interesa za tako dejavnost in tudi od tega, kdo je zainteresiran za to dejavnost. Če je zgolj posameznik, bo pač plačal posameznik, če želi, da mu za njegove lastne potrebe nekdo organizira določeno izobraževalno dejavnost. Če pa je tu razvit interes delovne organizacije ali celo delovna organizacija z lastnimi pravili svoje zaposlene zavezuje za neko izobraževalno dejavnost, potem je seveda dolžnost te delovne organizacije, da jim tako izobraževanje tudi omogoča. To je zadeva medsebojnih dogovorov, ki so lahko zapisani v samoupravnih aktih bodisi delovne organizacije ali v statutu občine...«

POMENEK BREZ OVINKOV

»Postali smo zahtevnejši, mi in mladina...«

Dnevna soba pri Francetu Cankarju, upokojenem strojnem stavcu, je podobna študijski knjižnici. Stene so do vrha naložene s knjigami. S tiste, ki pa ni, me gledata podobi Ivana in Izidorja Cankarja. France Cankar ujame moj vprašujoči pogled. »Da, z letom sva bila prava bratranca. Marko! Marko!« V sobo vstopi postaven fant. »To je moj sin, ki nadaljuje rod Cankarjev.«

Zal tokrat ne bova kramljala o zanimivih sorodstvenih zvezi. Francetu tudi v pokojni kočevski tiskarji ne dajo miru. Se vedno jim pomaga. Toda nikoli se mu tako ne mudi, da se ne bi hotel razgovoriti o kulturnem življenju v Kočevju.

Pobarala sem ga, kakšno je pravzaprav kulturno življenje v Kočevju.

»Se pred tremi leti je bilo dokaj razgibano. Glavni pobudnik je bilo kulturno-prosvetno društvo Svoboda Kočevje. Imelo je pevsko, dramsko, lutkovno sekcijo, godbo in še kaj. Obe osnovni šoli, M. Bračiča in J. Seška, sta prirejali vsakeletne zelo popularne interne in javne produkcije. Gimnaziji so s svojimi vsakoletnimi gledališkimi nastopi pridobili že kar stalno občinstvo. Mešana in pevski zbor Jakob Gallus je pod vodstvom glasbenega pedagoga in skladatelja M. Humeka imel vsakoletne celovečerne koncerte in tudi sicer je vedno sodeloval pri vseh kulturnih prireditvah ali proslavah, tako v mestu kot na podeželju. Nastopi go-

jencev kočevske Glasbene šole so želi mnogo priznanja publike. Glasbeno-zabavni, pa tudi umetniški ansambli iz Ljubljane, iz Trsta in od drugod, so vedeli, da je v Kočevju hvaležna publika. Zato so ga pogosto obiskovali.

Tako je bilo. Zdaj vsega tega skoraj ni več. Kulturno življenje pri nas je enostavno zaspalo, kot da se je utrudilo, še predno se je docela razmahnilo. Vsa zabava je zdaj v kinu. No, letos tudi predstave Mestnega gledališča ljubljanskega.

Ali se je preusmeril interes ljudi, ali jih kulturno dogajanje več ne zanima, sem povprašala Cankarja.

»Ne, ne. Samo izbirčni smo postali. In zakaj bi ne bili, če plačamo. In primitivizem,

ki nam ga nekateri ponujajo, se nam upira.«

Primitivizem — kaj misli s tem, sem ga vprašala.

»Brez ovinkov. Vse, kar smo zadnje čase lahko gledali na našem odru, z malimi izjemami, je bil sam ljubiti diletantizem in to celo sila primitiven. Na take amaterske predstave publike ne dobiš več zlepa, pa če bi jim poleg brezplačne vstopnice deliti še nagrade.«

Kje vidi izhod za kvalitetnejše kulturno življenje v Kočevju, sem ga vprašala.

»Kulturnikov nam v Kočevju ne manjka. Imamo visoko izobražene glasbenike, imamo precej gledaliških ljubiteljev med učiteljstvom, dobro glasbeno šolo, delavsko univerzo, lutkovni oder, imamo zadnje čase tudi amatersko gledališče »Jože Seško«; lahko bi prirejali občasne ali stalne razstave visoko umetniških del, saj eden priznanih akademskih umetnikov živi med nami. Vse to imamo, a zdi se mi, da vsega tega ne znamo izkoristiti. Pri vseh poskusih oživljanja lastne kulturne ustvarjalnosti tudi vedno znova naletimo na nepremakljiv zid: ni denarja.«

Kako ohranjati kulturno tradicijo in jo prenašati med mladino, sem ga povprašala.

»Naj povem izkušnjo iz lastnega delovnega kotliva. Vsa vabila k sodelovanju, ki nam jih je pošiljalo vodstvo amaterskega gledališča »Jože Seško«, smo takoj javno obesili na oglasno desko. Brala jih je mladina in brali so jih starejši. To pa je tudi vse. Vprašal sem nekatere mlade, zakaj ne bi sodelovali pri tem gledališču. To ni nobeno gledališče, so mi rekli, rajši gremo v kino. In ko vendar nisem odnehal in sem jih še kar naprej spraševal, kaj imajo zoper gledališče, se je pokazalo, da dvomijo v to, da bi ob sedanjem vodstvu dramskega oddelka lahko v pogledu razgledovanja po gledališki umetnosti kaj dosti pridobili. Mislim, da bi morali v Kočevju res dobiti vsestransko kulturno razgibanega človeka, za katerega ni potrebno, da bi imel akademski naslov, a biti bi moral osebnost, ki bi s svojim znanjem, humanostjo, kulturno razgledanostjo in z veliko mero požrtvovalnosti ter resničnega veselja do takega dela zbral okoli sebe zlasti mladino. Mladina ni tako slaba, kot o njej včasih pišemo in govorimo. Okrog take osebnosti bi se gotovo radi zbirali tudi starejši igralci. Dokler ne osebno ne dobimo, o prenašanju neklih kulturnih tradicij, po mojem mnenju, na tem področju res ne moremo govoriti.

Za zdaj pa tale nasvet, ki ni samo moj: iz Ljubljane naj kar prihajajo iz vseh treh gledaliških hiš gostovat k nam v Kočevje. In zadovoljni bomo mi gledalci in izvajalci, saj smo hvaležna publika.

IVANKA VRHOVČAK

Kjer so razumeli ...

● V MARIBORSKI LIVARNI 68,3 % zaposlenih nima dokončane osnovne šole. Delovni kolektiv je izdelal analizo o svojem prihodnjem izobraževalnem delu. Postavili so zahtevo po obveznem pridobivanju osnovnošolske izobrazbe (zahteva je vezana na delovna mesta). Sebi pa so naložili nalogo omogočiti zaposlenim to izobraževanje. Iz svojih sredstev v celoti financirajo dva oddelka osnovne šole za odrasle: za 30 slušateljev, to je 4 % vseh zaposlenih, ki nimajo končane osnovne šole.

● MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA v celoti financira šolanje v treh oddelkih večerne osnovne šole za odrasle. Obiskuje jih 63 slušateljev.

● V ZDRAVILIŠČU SLATINA RADENCI že vrsto let ne zaposlujejo delavcev, ki nimajo končane osnovne šole. Od tistih, ki so že zaposleni in stari manj kot 35 let, pa zahtevajo, da se vključijo v oddelke za odrasle in si pridobijo osnovno izobrazbo. Delovni kolektiv financira 50 % stroškov šolanja, ostalo pa dodajo posamezniki iz svojih osebnih dohodkov.

● Enako, kot v tej delovni organizaciji, je tudi v »ELRAD« v Gornji Radgoni.

● »INDIP« — tovarna dežnikov in pletenin v Lendavi: Postavili so pogoje, da morajo zaposleni v dveh letih pridobiti splošno osnovno izobrazbo. Stroške tega izobraževanja v celoti krije delovni kolektiv.

(Iz gradiva »Osnovno splošno izobraževanje odraslih« RS ZSS)

POSNEMANJA VREDEN PRIMER

Na trboveljski delavski univerzi vam povedo, da to leto obiskuje razne večerne šole in tečaje okrog 30 ljudi. Ni kaj reči, lepa številka! V glavnem gre za delavce iz raznih trboveljskih delovnih organizacij, ki obiskujejo zdaj večerno srednjo ekonomsko šolo in srednjo tehnično šolo (rudarski, elektro in strojni oddelek) in pripravljalne oddelke za Višjo komercialno šolo v Mariboru. Poleg tega so letos organizirali še različne pripravljalne tečaje za srednjo tehnično šolo vseh treh strok, tečaj za tiste, ki žele končati osemletko. Poleg tega pa so organizirali še poslovodski tečaj, strojepisno administrativni, tečaje tujih jezikov, tečaje za novo sprejete člane ZK in vrsto drugih seminarjev. V primerjavi z lani, se je letos vpisalo v razne šole in tečaje za okrog 10 % več slušateljev. Pričakujejo pa še naknaden vpis.

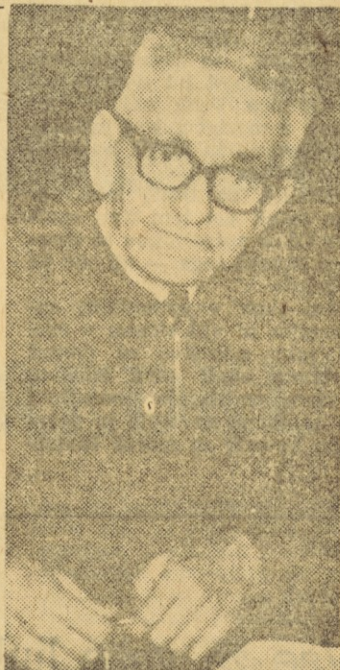
Devetdeset odstotkov vseh, ki obiskujejo te šole in tečaje, je redno zaposlenih. Zanimivo je to, da šolnino za vse omenjene srednje šole, ki znaša 6 do 10 tisoč dinarjev mesečno, večidel slušatelji plačujejo sami za prvo leto šolanja. Kolikor pokažejo zadovoljiv uspeh, jim šolnino za kasnejše letnike plačuje delovne organizacije. Tako nekatere trboveljske delovne organizacije svojim zaposlenim res nudijo znatno materialno pomoč pri izobraževanju. Seveda gre ob tem tudi za svojevrstno kontrolo. Ze lep čas je znano, da je za mnoge slušatelje prvi letnik najtežja in največja preizkušnja. Toda podatki kažejo, da vsi tisti, ki se prebijajo skozi prvo leto študija, vztrajajo do konca. Potemtakem ni dvoma, da sredstva, ki jih daje trboveljska družbena skupnost za šolanje svojih ljudi, v nobenem primeru niso stran vržen denar. To dokazuje končno tudi vedno večje število diplomantov.

Tam, kjer so samoupravni organi sklenili prispevati del

sredstev delovne organizacije za študij svojih članov, z gotovostjo lahko govorimo o posnemanju vrednih primerih ustreznih kadrovske politike. Gotovo gre za spoznanje, da potrebujejo čedalje več strokovno usposobljenih delavcev na najrazličnejših delovnih mestih. In ker gre za delavce, ki imajo ustrezno prakso, je pričakovanje, da bodo po uspešnem šolanju postali dobri strokovnjaki, toliko bolj utemeljeno.

Ob vseh teh spodbudnih ugotovitvah pa Delavska univerza opozarja na neko nevarnost. Podjetja namreč mnogo raje nudijo pomoč pri strokovnem izobraževanju, medtem ko za družbeno ekonomsko izobraževanje članov njihovih kolektivov ni tolikšnega odziva. Zanimarjanje le-tega pa utegne škodovati, kolikor že danes ne škoduje. To gotovo najbolj občutijo samoupravni organi. Zatorej bi o tem kazalo resno razmisliti, še zlasti o družbeno ekonomskem izobraževanju neposrednih proizvajalcev.

MILAN VIDIC



»SITI SMO VSILJEVANJA«

Inženirja, ki so ga sami izsolali, nočejo sprejeti...

S to skopo vestjo in s primerno prišiljenim peresom sem se odpravila v manjšo tovarno pohištva Garant v Polzeli in med potjo zbirala pogum in moči za morebitni spopad s primitivizmom in s strahom za stolčke. In za obrambo neznane žrtve teh dveh cokol napredka.

Namesto na bojnem polju, pa sem se znašla na prizorišču zapletene življenjske drame z več tragičnimi junaki, ki jo piše predvsem vsiljevanje tuje volje.

Vratarji so oči in ušesa podjetij. In večinoma odlični »od-dajniki« delavcev, ki zlasti v podeželskih tovarnah radi pose-dajo pri njih in jim marsikaj zaupajo, kar ni za vsako uho. Zato se rada ustavim pri vratarjih, če niso preveč poškrabljeni.

Z Jurijem Arzenškom, vratarjem v Garantu, sva se kar hitro ujela. Možakar je zgovoren in veliko ve. Da vsega ne pove, pa ob prvem srečanju z njim seveda ne moreš uganiti.

Z inženirjem Jožetom Korbarjem sta skoraj sosedata, mi je zaupal. Pri njem doma je že tudi bil. »Dober človek je in dober delavec... Radi smo ga imeli... Zdaj pride spet k nam. Že dvakrat ga je naš direktor poklical k sebi.«

»Jaz sem pa slišala, da ga ne marate.«

»Kdo pa to tvezi? Zaradi reforme ga nismo precej vzeli, ko je prišel od vojakov. Drugih

brig je bilo preveč. Rekli so mu, naj počaka, da se uredijo tote cene...«

Oči in ušesa Garanta so me tudi podrobno informirala o nekdanjih zvezah med inženirjem in njimi. Korbar je bil mizar. Z njihovo štipendijo je končal srednjo tehnično šolo in potem zasedel mesto tehničnega vodje v podjetju. Po združitvi Garanta z LJK Savinja pa je bil do odhoda k vojakom obratovodja. Potlej je končal višjo lesno šolo.

»Res pride k vam?« sem zahtevala ponovno potrdilo, da se je vest o zavrnjenem inženirju izmaličila med potjo iz Savinjske doline v Ljubljano.

Vratar, ki je med pomenkom pridno vrtel telefon in tovarišem napovedoval moj prihod, je užaljeno pogledal čez rame in mi poodčital:

»Prejšnji teden sem govoril z njim, bom ja vedel, kaj mi je rekel.«

Kljub vsem spotakljivim izjavam varnostnega tehnika, ki so poleg drugega govorile o poenostavljanju raznih gospodarskih vprašanj, me je prevzelo nekaj, kar je mejilo na sočutje.

Kogar je gad picil, se kuščarja boji

Nedolgo zatem sem sedela z veliko družbo v topli pisarni. Za spoznanje je bila strpnejša kot varnostni tehnik, vendar so vsi odkrito povedali, da si inženirja Korbarja ne želijo medse.

»Če bi naša obveljala, se ne bi več vrnil k nam. Ko bomo inženirja potrebovali, bomo razpisali delovno mesto. «Zasede naj ga najspodobnejši,« je dejal predsednik sindikata.

Drugi niso bili čisto prepričani, da bo tako.

»Mi sklepamo, v podjetju je pa tako, kot hoče en sam človek.«

Ta stavek je zdrsnil skozi usta predsednika delavskega sveta. Zato me je tembolj začudil.

»Niste mar vi sklicali za jutri izredno sejo delavskega sveta zaradi Korbarja?«

»Podpisan sem na vabilu, sklicali so jo pa drugi. Že pred enim mesecem smo na seji delavskega sveta sklenili, da Korbarja ne sprejememo, pa se kljub temu vsaj po dvakrat na teden govori o njem na raznih sejah. Iz Zalca pritiskajo na nas...«

»Se že bolj zavedajo, kaj pomeni za podjetje dober strokovnjak kakor vi.«

Nič hujšega jim ne bi mogla reči. Hitro so do korenin spodsekali Korbarjevo strokovnost.

»Vsak naš delavec več ve o izdelavi pohištva, kot on,« se je prvi oglasil predsednik upravnega odbora Viktor Drama. »Ni mu zameriti. Pri nas je delo tako urejeno, da za tehničnega vodjo malo ostane. Zato smo to delovno mesto ukinili. Dve leti je prenašal samo načrte in navodila iz priprave dela v obrate. Če je bilo kaj narobe je poklical mene, naj popravim, kadar se je pa v proizvodnji za-taknilo, je zadolžil delovodje...«

Dosti prostega časa je imel za učenje...«

»Vratar mi je povedal, da je priljubljen med delavci.«

»Če ni delal, se ni mogel zameriti,« je hitro odvrnil Drama. »Ni slab človek, le premehek in preveč popustljiv...«

»Boste jutri isto rekli na seji delavskega sveta?«

»Jutri odpremo samo delovno mesto tehničnega vodje. Če bomo govorili o Korbarju...«

»Bomo molčali,« je upadel v besedo tehnični vodja, »ker se bojimo vsega in vsakogar.«

»Jaz že ne,« je odločno rekel predsednik sindikalne podružnice. »Zadosti je vsiljevanja tuje volje.«

Tedaj je razgovor skrenil na drug, širši, daljši in bolj zapleten tir. Od 1964. leta dalje jim oči zunaj vedno nekaj vsiljujejo. Zoper njihovo voljo in voljo šempetrskih lesnih predelovalcev so se morali združiti, ker so v Zalcu tako sklenili. Potem jim je okrajna gospodarska zbornica zagrozila, da ne dobijo lesa, če se ne združijo z lesno-industrijskim kombinatom Savinja. Še pred to združitvijo je direktor Savinje, zopet proti volji polzelske poslovne enote, prodal žagarski obrat z vsem, kar je bilo v njem, dve stanovanjski stavbi in jezovne naprave, v zameno pa so dobili čuda lepih obljub. Sožitje s Savinjo jih je spravilo malo manj kot na rob prepada. Tretjerazredni les so morali plačevati po najvišjih dnevnih cenah. Če bi ga sami žagali, so mi povedali, bi jih stal kubični meter lesa 10 tisoč dinarjev manj — pri 2000 metrih bi prihranili 20 milijonov... Potem jih je Savinja hotela prisiliti, da opustijo proizvodnjo klasičnega pohištva, češ da nima perspektiv, čeprav že petnajst let zlahka vsega prodajo — njihove spalnice so najcenejše, še zdaj jih dobite po 75.000 dinarjev — in začnejo izdelovati za izvoz nekakšne mizice in lesene ročice za tekstilne stroje, kakršnih ima šempetrski obrat polna skladišča... Ko pa so jim ukazali demontirati stroje, so se jim v Garantu postavili po robu.

»V pol leta smo si nakopali pri Savinji 56 milijonov izgube,« je ogorčeno dejal predsednik delavskega sveta, »do konca leta bi prišli najbrž na kant ob tej integraciji. Poprej pa trinaest let ni bila naša letna bilanca nikdar negativna. Komaj štiri mesece po odcepitvi smo spet brez dolga. Znamo delati, če nas pustijo drugi v miru. Odkrito povedano, siti smo že tega vmešavanja v naše podjetje in ukazovanja. Kadar nam s tem škodujejo, pa nihče ne povrne izgube.«

Sele ob teh besedah sem razumela vso žolčnost ljudi, s katerimi sem se pogovarjala. In tudi njihovo samozavest, porojeno in utrjeno v petnajstletni zgodovini Garanta.

»Zakaj si pa vse to dovolite? Svoje interne predpise imate, nanje se sklicujete!«

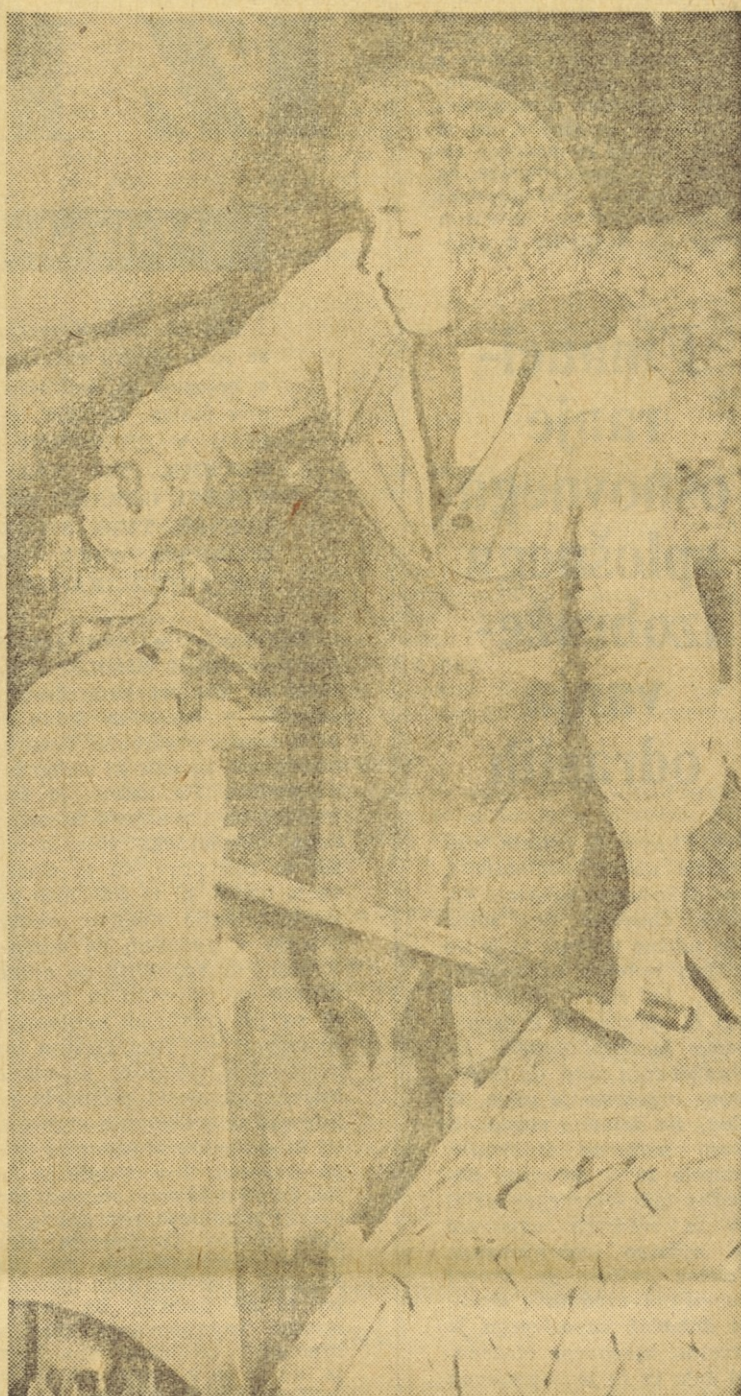
Predsednik delavskega sveta je zamahnil z roko. Kaj je hotel s tem reči, ne vem. Prav gotovo nič dobrega.

»Od kod pa nenadoma zunaj tak strah za vašo usodo, če je res, kot govorite?«

»Če bi se za vsakega delavca tako zavzeli...«

»To ni strah za nas, to je skrb za Korbarja...« je malodušno usekalo v molk, ki je zajel pisarno. Predsednik sindikalne podružnice pa je dodal:

»Če bi se za vsakega delavca tako zavzeli v Zalcu, kot so se za Korbarja, v Savinjski dolini ne bi bilo brezposlenosti. Zakaj se nihče še zmeeni ne, ko hodijo naši mladi fantje v Nemčijo na delo?«



»Verjetno niso strokovnjaki, kot inženir Korbar.«

»Morda bi pa postali, če bi našli podjetje, ki bi jim tako pomagal, kot smo mi Korbarju.«

Težko mi je bilo priznati, da se deloma strinjam z njimi, zato sem preslišala stavek in stopila k predsedniku upravnega odbora, ki je potrpežljivo držal v rokah velika grafikona — s prepričljivimi dokazi o njihovem petnajstletnem uspehu.

»V petnajstih letih smo investirali 300 milijonov v podjetje. Dva obrata sta nova, nakupili smo stroje, uredili skladišča...«

V potrdilo tega, da podjetje res napreduje, je predsednik sindikalne podružnice dodal:

»Pred 10 leti, ko sem prišel v podjetje, sem v enem mesecu zvozil na železniško postajo 45 spalnic, zdaj jih pa dnevno po 35 do 40.«

Drugi grafikoni kažejo porast bruto produkta. V sedmih letih je porastel za devetdesetih na 650 milijonov dinarjev.

»Ne zaslužimo, da občinska skupščina tako govori o nas, kot o najnesposobnejšem kolektivu. Strokovnjake bomo že

dobili o pravem času. Do konca letošnjega leta jih ne potrebujemo. Teh 5000 spalnic, ki jih imamo za to polletje v planu, bomo sami izdelali, saj smo jih že na tisoče. Potem se bomo pa naprej pogovarjali. V programu izobraževanja si lahko ogledate, da strokovnosti ne zapostavljamo. Do 1970. leta morajo imeti vsi vodilni ustrezno strokovno izobrazbo, tako kakor v drugih lesnopredelovalnih podjetjih...«

Sekretar podjetja, ki je med razgovorom nenehno glasil pre-hude izjave, pojasnjeval in po-pravljaj, kakor bi se kdo česa bala, je s hvaležnostjo pogledal predsednika upravnega odbora, ki je bil poleg varnostnega tehnika najbolj samozavesten. Po znanju ustreza zahtevanim strokovnim pogojem za njegovo delovno mesto, drugi pa je na najboljše poti, da si ga pridobi, obiskuje namreč izredno tehnično šolo.

Znočilo se je že, ko sem odšla iz Garanta. S topim peresom in za spoznanje bolj izkušena.

Življenje pač ne pozna šablone. Niti takrat, ko gre za potrebne strokovnjake...

MARIOLA KOBAL

Človek z občutljivimi živci

Telefonskemu klicu se je prvi odzval varnostni tehnik. Bila sem še v vratarnici, ko je prihitel in mi smeje segel v roke. Toda že ob prvem vprašanju se je spremenil in pravcarito hudo uro, ki na srečo ni sesula toče name, ampak na portirja.

»... ti boga, zakaj si me pa poklical? Nisem vodilni.« Čez čas je dodal: »Če zinem, bom v cajngah. Še tega se manjka.«

Kakor je bila ta prva izjava Jožeta Juharta po svoje pavlihasta, se nisem upala zasmejati. Verjetno bi ga s smehom užalila, kajti za njo tičijo zelo resne reči. Najbrž celo resnejše, kakor sem mislila...

»V demokratični družbi lahko vsakdo pove, kar misli,« sem ga skušala pomiriti.

»Ja, hudiča!«

»To mi pa nemara že lahko poveste, če se vrne inženir Korbar k vam.«

»Kaj jaz vem. Za sedaj ga ne potrebujemo. Vsa vodilna mesta so zasedena.«

»Koliko inženirjev pa imate v proizvodnji?«

Vprašanje je zadelo v živo. »Že petnajst let delamo isti tip spalnice. Vsak naš delavec jo ima v mezinu. Naj inženirja nastavim za to, da bo ključice izdeloval?«

»Mislite, da boste lahko še dolgo ostali pri tem tipu spalnice? Okus potrošnikov se spreminja. Razen tega — ali nič ne izvažate?«

Moj skok v prihodnost so-govorniku ni vtil strahu v žile. »Vsako pohištvo za domač trg bomo znali sami izdelati. Za izvoz pa dajemo posredniki zelo natančna navodila in načrte, po katerih se moraš ravnati.«

Iz taknosti sem molčala.

Potem mi je mirneje dejal, da je Korbar sicer odličen teoretik, kot praktik se pa še ni utegnil izkazati. Ukvarjal se je s tem, kje bodo sejal pesek, pisal delovne naloge in nadziral tovarniško restavracijo... Osebo pa nimam nič zoper Korbarja, je posebej poudaril.

Vestno sem si zapisovala vse, kar je govedal. Najbrž je Juharta to pogrelo, kajti zopet je planil:

»Če ste že vse zapisali, pa zapišite še, v katerem grmu pravzaprav tiči zajec.«

Perjo mi je obstalo v roki. Me je mar do zdaj vleklo za nos?

»Siti smo že vsiljevanja od zunaj! Razumete? Korbar je nahujskal občinsko skupščino in občinski komite zoper nas. Od vseh strani jih poslušamo, da se ne brigamo za strokovnjake. Korbarjeva taktika, da pride k nam, ko mu je drugod spodletelo, mi ni všeč. Ko je šel k vojakom, se je dušal, da ga Garant ne bo videl, dokler bo sedanjim direktor tukaj. Še ko je prišel na dopust, se je hvalil, da pojde v Novo Gorico. Na vse strani je pisaril od vojakov za delo, mi pa niti ene dopisnice nismo bili vredni. Nanj nismo mogli računati, ko smo po reformi zaradi varčevanja ukinjali vsa manj potrebna delovna mesta...«

Postajalo mi je vroče. Moje obrambno orožje se je krhalo. Neznani inženir se mi je v mislih razpolovil v strokovnjaka, ki bi ga morda lahko zagovarjala, in v človeka, ki omalovažuje kolektiv, v katerega je namenjen, pa še pošten odnos do ljudi, s katerimi je živel in h katerim se želi vrniti...

Vse za vaše ljubljene malčke



PRODAJNI SERVIS

Modne hiše

LJUBLJANA - MARIBOR

FP
SUPER

M
A
R
K
E
T



P-SUPERMARKET je prva in največja blagovna hiša s prehrabnim blagom in blagom široke potrošnje. V štirih prodajnih etažah je na izbiro preko 12.000 artiklov. Prodajna tehnika — samopostrežba in samozbirna. Koncentracija blaga na enem mestu nudi potrošniku nakup v najkrajšem času. Potrošnikom so na razpolago tudi: turistične in druge običajne informacije, informacije o P-Supermarketu, varstvo otrok med nakupom, potrošniški krediti, aranžiranje kupljenega blaga, ob večjih nakupih dostava na dom.

A. ETAZA — MARKET (samopostrežba) — prehrabno blago, predpakirano in nepakirano meso, delicatose, mleko in mlečni izdelki, sadje in zelenjava, bufet: expres kava, pijače, hladna in topla jedila.

B. ETAZA — trafika — darila in spominki — informacije in menjalnica — šolske in pisarniške potrebščine — šivalni pribor — čipke — trakovi — fotomaterial — igrače — športne potrebščine — usnjeni izdelki — bižuterija — ure — zlatnina — kozmetika.

C. ETAZA — damska in moška moda — pletenine — konfekcija — oprema za dojenčke — otroško perilo — posteljno perilo — odevje — brisače — prti.

D. ETAZA — pohištveno blago — zavese — preproge — linoletje — stragula — plastične mase — drobno pohištvo — elektromaterial — testenci in svetilke — TV in radioaparati — gramofoni — rezervni deli — gramofonske plošče — štedilniki — hladilniki — gospodinjski aparati — kuhinjska posoda — jedilni pribor — steklo — porcelan — keramika — plastika — drobna železnina — hišno orodje.